

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ได้ทำการศึกษาค้นคว้าแนวความคิด แนวปฏิบัติ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจชุดปราบปรามยาเสพติด ในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดร้อยเอ็ด โดยนำเสนอหัวข้อ ดังนี้

1. แนวคิดที่เกี่ยวกับปัญหาเสพติด
2. แนวคิดเกี่ยวกับบทบาท - หน้าที่ และความรับผิดชอบของตำรวจ
3. แนวความคิดเกี่ยวกับความร่วมมือในทีมงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจชุดปราบปรามยาเสพติด
4. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจ
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
6. กรอบแนวคิดในการวิจัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

1. แนวคิดที่เกี่ยวกับปัญหาเสพติด

1.1 ความหมายของยาเสพติดให้โทษ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 (2525 : 69) ได้ให้ความหมายของ “ยาเสพติด “ ไว้ว่า เป็นคำนาม หมายถึง ยาหรือสารเคมีซึ่งเมื่อเสพหรือฉีดเข้าสู่ร่างกายติดต่อกันชั่วระยะเวลาหนึ่งก็จะติด ก่อให้เกิดพิษเรื้อรัง ทำให้ร่างกายจิตใจเสื่อมโทรม ได้แก่ ฝิ่น กัญชา ยานอนหลับ สุรา เป็นต้น บางทีก็ใช้คำว่า “ สารเสพติด “

พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 (แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2528 (2528 : 50) มาตรา 4 “ ยาเสพติดให้โทษ “ (Narcotic Drugs) หมายความว่า ทำให้เกิดผลต่อร่างกายและจิตใจในลักษณะสำคัญ เช่น ต้องเพิ่มขนาดการเสพเรื่อยๆ มีอาการถอนยาเมื่อขาดยา มีความต้องการเสพทั้งร่างกายและจิตใจอย่างรุนแรงอยู่ตลอดเวลา และสุขภาพโดยทั่วไปทรุดโทรมลง กับให้รวมตลอดถึง พืชหรือส่วนของพืชที่เป็นหรือให้ผลผลิตเป็นยาเสพติดให้โทษ หรืออาจใช้ผลิตเป็นยาเสพติดให้โทษ และสารเคมีที่ใช้ในการผลิตยาเสพติดให้โทษดังกล่าวด้วย ทั้งนี้ตามที่รัฐมนตรีประกาศในราชกิจจานุเบกษา แต่ไม่หมายความถึง ยาสามัญประจำบ้าน บางตำรับตามกฎหมายว่าด้วยยาที่มียาเสพติดให้โทษผสมอยู่

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 (แก้ไขเพิ่มเติมโดย

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2534 (2534 : 44) มาตรา 3 “ยาเสพติด “ หมายความว่า ยาเสพติดให้โทษตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ วัตถุออกฤทธิ์ตามกฎหมายว่าด้วย วัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท และสารระเหย ตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันการใช้สารระเหย

องค์การอนามัยโลกได้ให้ความหมายของคำว่า “ยาเสพติด “ (Addiction) หมายถึง ยาหรือ สารเคมี ที่เสพเข้าสู่ร่างกายแล้วทำให้เกิดพิษเรื้อรังแก่ร่างกายผู้เสพ และก่อให้เกิดความเสื่อมโทรม ทั้งร่างกายและจิตใจของผู้เสพ และยังก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมไปถึงสังคมอีกด้วย (กรมตำรวจ 2540 :2)

ความหมายตามกฎหมายยาอันตรายของประเทศฟิลิปปินส์ ได้ให้ความหมายของ “ยาเสพติด “ ว่า หมายถึง ยาใดๆที่ทำให้เกิดความซึมเซา เสรั้าสร้อยหรือจิตหลอน และยาที่ทำให้ติดเป็น นิสัย รวมถึงฝิ่น อนุพันธ์ของฝิ่น และฝิ่นสังเคราะห์ด้วย (ลิจิต วิชญชีวินทร์. 2537 : 28)

นักอาชญวิทยาได้ให้ความหมายของ “ยาเสพติด “ ไว้ว่า หมายถึง วัตถุที่มีพิษชนิดหนึ่ง และพิษของยาเสพติดเป็นต้นเหตุแห่งอาชญากรรม (เปรมจิต ชลวิถิ. 2518 : 25)

สรุปได้ว่า “ยาเสพติด “ หมายถึง สารเคมีหรือวัตถุใดๆซึ่งเมื่อเสพแล้วทำให้เกิดผลต่อ ร่างกายและจิตใจ ในประการสำคัญ คือ ต้องการเพิ่มขนาดที่ใช้เสพมีความต้องการเสมอและตลอดเวลา สุขภาพร่างกายของผู้เสพเสื่อมโทรมลง และยังหมายความรวมถึงสารเคมีบางชนิดที่ใช้ในการผลิต ยาเสพติดให้โทษด้วย

1.2 ประเภทยาเสพติดให้โทษ

ประเภทยาเสพติดให้โทษนั้นสามารถพิจารณาจำแนกได้หลายลักษณะ ดังนี้ (กรมตำรวจ. 2540. : 2)

1.2.1 แบ่งประเภทตามลักษณะที่มา แบ่งออกเป็น 2 ประเภท

1) ยาเสพติดธรรมชาติ (Natural Drugs) ได้แก่ ยาเสพติดที่ได้มาจากพืชโดยตรง เช่น ฝิ่น กัญชา โคเคน และกระท่อม รวมทั้งแปรสภาพเป็นลักษณะอย่างอื่นโดยกรรมวิธีทางเคมีแล้ว เช่น มอร์ฟีน เฮโรอีน ซึ่งทำจากฝิ่นเป็นต้น

2) ยาเสพติดสังเคราะห์ (Synthetic Drugs) ได้แก่ ยาเสพติดที่ได้มาจากปรุงขึ้นโดย กรรมวิธีทางเคมีโดยตรงและนำมาใช้แทนยาเสพติดธรรมชาติได้เช่น เพ็คติน ไฟเซปโดน เมธาโดน เป็นต้น

1.2.2 แบ่งตามคุณสมบัติของการออกฤทธิ์ แบ่งออกได้เป็น 4 ประเภท

1) ยาเสพติดประเภทกดประสาท (Depressant) เป็นพวกที่ก่อกการทำงานของระบบ ประสาทส่วนกลาง ได้แก่ ฝิ่น (Opium) มอร์ฟีน (Morphine) เฮโรอีน (Heroin) และเซโคบาบิทาล

ฝิ่น เป็นสารที่สกัดจากยางของฝิ่นดิบ (Opium Poppy) มีลักษณะเป็นยางเหนียว สีน้ำตาลไหม้ หรือสีดำ มีกลิ่น มีรสขมจัด นำเข้าสู่ร่างกายโดยวิธีสูบ หรือกิน ผู้เสพจะมีอาการง่วงนอน หลงลืมความเป็นจริง เชื่องซึม นิ่งเหม่อลอยไม่มีจุดหมาย

มอร์ฟีน เป็นอัลคาลอยด์ของฝิ่น ลักษณะเป็นผงสีขาว หรือเหลืองอ่อน ไม่มีกลิ่น รสขมจัด มีฤทธิ์รุนแรงกว่าฝิ่นประมาณ 8-10 เท่าตัว ผู้เสพร่างกายชูบผอม เบื่ออาหาร ท้องผูก น้ำหนักลด สมอวมึนงงและเสื่อมลง

เฮโรอีน เป็นสิ่งที่แปรสภาพมาจากมอร์ฟีน เป็นยาเสพติดให้โทษชนิดร้ายแรงที่สุด เฮโรอีน มีชื่อเรียกหลายอย่าง เช่น ผงขาว แคป ไอระเหย เป็นต้น มีลักษณะเป็นเกล็ดผง หรือเป็นเกล็ด ลักษณะคล้ายอิฐทูปุ่นมีสีต่างๆ กัน เช่น สีขาว ม่วง แดง ส้ม น้ำตาล เทา ดำ เฮโรอีนที่แพร่ระบาด มีอยู่ 2 ชนิด คือ

1. **เฮโรอีนบริสุทธิ์ (Pure Heroin)** เรียกว่าเบอร์ 4 มีลักษณะเป็นผงสีขาว ไม่มีกลิ่น รสขมจัด มักบรรจุในซองกระดาษ หรือหลอดพลาสติก เข้าสู่ร่างกายโดยวิธีสูบ ฉีด ผสมในบุหรี่สูบ
2. **เฮโรอีนผสม (Mixed Heroin)** เรียกว่าเบอร์ 3 หรือ ไอระเหย ลักษณะเป็นเกล็ดต่างๆ เช่น สีม่วงอ่อน สีชมพูเข้ม สีเหลือง ไม่มีกลิ่น มักบรรจุอยู่ในแคปซูล ในซองกระดาษ หรือพลาสติก แปรสภาพมาจากเฮโรอีนบริสุทธิ์ หรือมาจากมอร์ฟีน เสพเข้าสู่ร่างกายโดยวิธีสูบ ฉีด ฯลฯ ผู้เสพเฮโรอีนเข้าสู่ร่างกายจะทำให้สมองเสื่อมโทรม เชื่องซึม เบื่ออาหาร น้ำหนักลด หัวใจเต้นช้าลง ระบบต่างๆ ในร่างกายทำงานผิดปกติ เป็นต้น

2) **ยาเสพติดประเภทกระตุ้นประสาท** เป็นพวกที่กระตุ้นการทำงานของระบบประสาทส่วนกลาง เช่น แอมเฟตามีน กระท่อม โคเคน

แอมเฟตามีน หรือที่เรียกกันทั่วไปว่า “ยาบ้า” หรือ “ยาขยัน” เป็นยาเสพติดประเภทกระตุ้นประสาท (Stimulant) มีลักษณะเป็นเม็ด ผง หรือแคปซูล ส่วนมากสีขาวหรือสีส้ม นำเข้าสู่ร่างกายโดยวิธีฉีด รับประทาน หรือผสมกับอาหาร เครื่องดื่ม จะทำให้ประสาทตื่นตัวตลอดเวลา ร่างกายผู้ใช้ไม่มีเวลาพักผ่อน เมื่อใช้ไปนานๆ สมอวมึนงง หัวใจเต้นเร็ว ความดันโลหิตจะสูงขึ้น เร็วแรงหมดไป และทำให้หมดสติได้ง่าย นิยมใช้กันในหมู่นักศึกษาที่ต้องดูหนังสือดึกๆ กลุ่มวัยที่ชอบเที่ยวกลางคืน คนขับรถ กรรมกร ชาวประมง หมอนวดพาร์ทเนอร์ หลิงโสเภณี

โคเคน เป็นอัลคาลอยด์ของใบโคคา (Coca Leaf) ในอดีตแพทย์เคยใช้เป็นยารักษา ผู้ป่วยทางจิตเวช ยานี้จะรักษาโรคเกียจคร้านทำให้กระชุ่มกระชวยทำงานได้รวดเร็ว เป็นยาบ้ารุ่นกำลัง ซึ่งเคยใช้ในยุโรป และอเมริกา ในกรณีเสพมากเกินโคเคนอาจไปกดระบบหายใจและระบบการทำงานของหัวใจ ซึ่งอาจทำให้ผู้ใช้เสียชีวิตได้ (วิชัย โปษยะจินดา. 2536 : 8)

3) ยาเสพติดประเภทหลอนประสาท (Hallucinogen) เป็นพวกที่เปลี่ยนแปลงความรู้สึกนึกคิด หรืออารมณ์ เช่น แอลเอสดี คีอีที คีเอ็มที เอสทีพี

แอลเอสดี (L.S.D. = Lysergic Acid Diethylamide) เป็นสารสังเคราะห์ที่ขึ้นมาโดยกรรมวิธีทางเคมีจาก Lysergic Acid ซึ่งสกัดจากเชื้อรา Ergot เป็นยาเสพติดให้โทษที่ออกฤทธิ์หลอนประสาทรุนแรงที่สุด

4) ยาเสพติดให้โทษประเภทออกฤทธิ์หลายอย่าง เป็นพวกที่มีทั้งฤทธิ์กดประสาท กระตุ้นประสาท และหลอนประสาท เช่น กัญชา

กัญชา เป็นยาเสพติดที่เป็นพืชล้มลุกชนิดหนึ่งส่วนที่นำมาใช้คือ ส่วนยอดช่อดอก และใบของกัญชานำมาตากแห้งแล้วบดเป็นผงหยาบๆ หรือหั่นเป็นชิ้นเล็กๆ แล้วนำมาบดเป็นบรูหรือสูบหรือสูบด้วยบ้องกัญชา

1.2.3 การแบ่งยาเสพติดตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 มาตรา 7 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2528 พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2530 มาตรา 7 และประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 1355(พ.ศ. 2539) ได้แบ่งยาเสพติดให้โทษออกเป็น 5 ประเภท คือ

- 1) ประเภทที่ 1 ยาเสพติดให้โทษชนิดร้ายแรง เช่น เฮโรอีน (Heroin) แอมเฟตามีน
- 2) ประเภทที่ 2 ยาเสพติดให้โทษทั่วไป เช่น มอร์ฟีน (Morphine) โคคาอิน (Cocaine) โคอเคอิน (Cocaine) ผีนยา (Medicinal Opium)
- 3) ประเภทที่ 3 ยาเสพติดให้โทษที่มีลักษณะเป็นต้นตำรับยาและมียาเสพติดให้โทษประเภทที่ 2 ผสมอยู่ด้วย ตามหลักเกณฑ์ที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดในราชกิจจานุเบกษา
- 4) ประเภทที่ 4 สารเคมีที่ใช้ผลิตยาเสพติดให้โทษประเภทที่ 1 หรือประเภทที่ 2 เช่น อาเซติกแอนไฮไดรด์ (Acetic Anhydride) อาเซทิลคลอไรด์ (Acetyl Chloride)
- 5) ประเภทที่ 5 ยาเสพติดให้โทษที่มีได้อยู่ในประเภทที่ 1 ถึงที่ 4 เช่น กัญชา พืชกระท่อม

1.3 แนวคิดเกี่ยวกับการแพร่ระบาดของยาเสพติดให้โทษในประเทศไทย

การแพร่ระบาดของยาเสพติดให้โทษในประเทศไทยมีลักษณะและรูปแบบในการแพร่ระบาด ดังนี้ (พงษ์พัฒน์ ฉายาพันธ์. 2541 : 23)

1.3.1 สภาพปัญหาหายาเสพติดให้โทษ

1) ฝิ่น จากการดำเนินการด้านการปลูกพืชทดแทนฝิ่น ควบคู่ไปกับการพัฒนาอย่างจริงจังและต่อเนื่องของรัฐบาลไทยในช่วง 20 ปี ที่ผ่านมา ทำให้พื้นที่ปลูกฝิ่นในประเทศไทยลดจำนวน

ลงมาก อย่างไรก็ตามก็ยังมีชาวเขาส่วนหนึ่งได้พัฒนาวิธีการลักลอบปลูกฝิ่น โดยได้นำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ ทำให้ผลผลิตฝิ่นต่อไร่เพิ่มสูงขึ้น ตลอดจนสามารถเพิ่มจำนวนครั้งในการปลูกฝิ่นต่อปีและลักลอบปลูกในพื้นที่เล็กลงแต่มีการกระจายตัวมากขึ้น ทำให้แนวโน้มผลผลิตฝิ่นในประเทศไทยอาจสูงขึ้นกว่าเดิมอยู่บ้าง ปัจจุบันพื้นที่ที่มีศักยภาพในการปลูกฝิ่นได้มีอยู่ 79 แหล่ง คิดเป็นพื้นที่ประมาณ 13 ล้านไร่ ใน 13 จังหวัดภาคเหนือ บริเวณที่มีการปลูกฝิ่นได้แก่พื้นที่ อำเภอเชียงดาว และอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่, อำเภอป่าเป้า จังหวัดเชียงราย, อำเภอปาย และกิ่งอำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน ในด้านการบริโภคผู้เสพฝิ่นในประเทศไทยมีจำนวนคงที่ และมีแนวโน้มที่จะลดลง พื้นที่เสพยาเสพติดส่วนใหญ่อยู่ในภาคเหนือ รวมทั้งบางส่วนของภาคกลาง และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดที่มีการค้าและผู้เสพยาเสพติดมากที่สุดได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่, เชียงราย, แม่ฮ่องสอน, และ ตาก รองลงมาได้แก่ จังหวัดเลย, ลำปาง, กาญจนบุรี, กำแพงเพชร, และพเยา นอกจากนี้ได้แก่ จังหวัดเพชรบูรณ์, พิษณุโลก, กาฬสินธุ์, ชลบุรี, และฉะเชิงเทรา ลักษณะการค้าเป็นขบวนการที่ไม่ลับซับซ้อนนัก และคงไม่สามารถขยายตัวไปได้มากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน โดยสรุป ปัญหาการปลูกฝิ่นในประเทศไทยมีผลกระทบต่อสถานการณ์การปลูกฝิ่นในภาพรวมน้อยมาก เนื่องจากผลผลิตส่วนใหญ่เกิดจากแหล่งผลิตในประเทศข้างเคียง

2) เฮโรอีน ฝิ่นและเฮโรอีนเป็นปัญหาที่มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด การเพิ่มของผลผลิตฝิ่นในพม่าอย่างต่อเนื่องในช่วงหลายปีที่ผ่านมา ทำให้เกิดการขยายตัวของปัญหาเฮโรอีนในทิศทางเดียวกัน เฮโรอีนเหล่านี้ส่วนใหญ่จะถูกลักลอบนำเข้ามาผ่านประเทศไทยโดยขบวนการค้ายาเสพติดระดับต่างๆ ที่มีเครือข่ายเชื่อมโยงทั้งในและต่างประเทศ กลุ่มการค้ายาเสพติดรายสำคัญคือ กลุ่มขุนสำ กลุ่มว้า และกลุ่มโกกั้ง ซึ่งเป็นกองกำลังชนกลุ่มน้อยที่ต่อต้านรัฐบาลพม่า ทั้งสามกลุ่มนี้สามารถครอบครองการค้ายาเสพติดได้กว่าร้อยละ 80 - 90 ของปริมาณการค้าทั้งหมดในบริเวณสามเหลี่ยมทองคำ ข้อสังเกตที่สำคัญประการหนึ่งคือการเพิ่มจำนวนของผู้เสพยาเฮโรอีนในหมู่ประชากรชาวเขาของประเทศไทยเป็นสาเหตุให้มีการลักลอบลำเลียงเฮโรอีนจากนอกประเทศเข้าสู่ประเทศ โดยผ่านบุคคลเหล่านี้มากยิ่งขึ้นประมาณการว่ามีเฮโรอีนที่นำเข้าสู่ประเทศไทยทางด่านนี้ไม่น้อยกว่าปีละ 10 ตัน ขึ้นไป สำหรับการผลิตเฮโรอีนในประเทศไทยมักจะดำเนินการโดยกลุ่มการค้าอิสระ โรงงานผลิตจะมีขนาดเล็กชั่วคราวและโยกย้ายบ่อยครั้ง ทำให้ยากลำบากแก่การปราบปราม จากการปราบปรามที่ผ่านมาชี้ให้เห็นว่าพื้นที่ที่อาจมีการผลิตเฮโรอีน ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่, เชียงราย, แม่ฮ่องสอน, ลำปาง และสงขลา อย่างไรก็ตามการผลิตเฮโรอีนในประเทศมีแนวโน้มลดลง และเชื่อว่าในอนาคตคงไม่มีมากไปกว่านี้ ปัจจุบันมีการขยายตัวของกลุ่มการค้ารายย่อยอย่างรวดเร็ว เป็นเหตุสำคัญให้เกิดการแพร่ระบาดของเฮโรอีนไปสู่หมู่บ้านและชุมชน จากการประมาณจำนวนผู้เสพยาเสพติดโดยสถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาประเทศ เมื่อปี พ.ศ. 2536 ประมาณว่ามีผู้ติดยาเฮโรอีนทั่วประเทศ จำนวน 214,180 คน โดยในภาคกลางมีจำนวนผู้ติดยาเฮโรอีนสูงสุด รองลงมาคือ ภาคใต้ ภาคเหนือ และ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เนื่องจากผู้เสพยาเฮโรอีนจะมีความ

ต้องการเสพในปริมาณที่มากขึ้นทุกขณะ ซึ่งต้องใช้เงินจำนวนมากขึ้น จึงเป็นสาเหตุสำคัญของการก่อเหตุอาชญากรรม นอกจากนี้ยังต้องพยายามชักชวนผู้อื่นให้หันมาเสพเฮโรอีน โดยตนเองเป็นผู้จัดหามาให้เพื่อนำมาซึ่งรายได้หรือผลกำไรมาซื้อเฮโรอีนสำหรับเสพ ทำให้เกิดวัฏจักรการแพร่ระบาดของเฮโรอีนที่ขยายวงออกไปอย่างกว้างขวางและรวดเร็ว ปัญหาที่น่าเป็นห่วงอย่างยิ่งก็คือ ผู้เสพยาติส่วนใหญ่เป็นเยาวชนซึ่งถือเป็นกำลังสำคัญของประเทศชาติในอนาคต

3) **กัญชา** การดำเนินการแก้ไขปัญหาคาถลักลอบปลูกและผลิตกัญชาในประเทศไทย โดยเจ้าหน้าที่ฝ่ายรัฐบาลอย่างต่อเนื่องทำให้สถานการณ์การผลิตกัญชาในประเทศลดลงทั้งในด้านปริมาณและพื้นที่ที่มีการลักลอบปลูก แต่กระนั้นก็ตามการผลิตกัญชากลับไปปรากฏในดินแดนประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และกัมพูชา โดยมีนายทุนชาวไทยเป็นผู้ไปลงทุนในประเทศทั้งสอง นายทุนเหล่านี้เป็นผู้มีอิทธิพลในพื้นที่ หรือสามารถเชื่อมโยงกับกลุ่มผู้มีอิทธิพลในพื้นที่ ได้มีการลักลอบนำกัญชาส่งไปยังตลาดต่างประเทศ โดยส่วนหนึ่งผ่านประเทศไทย และบางส่วนไม่ผ่านประเทศไทย การขยายบทบาทของกลุ่มผู้ค้ากัญชาอย่างกว้างขวางในกลุ่มเยาวชน ประมาณการว่า ประเทศไทยมีผู้เสพยาติทั่วประเทศ จำนวน 326,080 คน ซึ่งนับว่าสูงเป็นอันดับสองรองจากสาธารณรัฐอินเดีย พื้นที่ที่พบผู้เสพยาติมากที่สุดได้แก่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รองลงมาคือ ภาคกลาง ภาคใต้ ภาคเหนือ และ กรุงเทพมหานคร

4) **แอมเฟตามีน (ยาบ้า)** ปัญหายาเสพติดในประเทศไทยที่มีการขยายตัวอย่างรวดเร็วที่สุดในช่วงระยะเวลาไม่กี่ปีที่ผ่านมา ก็คือ ปัญหายาบ้า ซึ่งมีการขยายตัวทั้งในด้านการผลิต การค้า และการแพร่ระบาด การผลิตยาบ้าทั้งในลักษณะการผลิตหัวเชื้อและการผลิตอัดเม็ด เริ่มขยายตัวไปสู่จังหวัดต่างๆ หลายจังหวัดทำให้มีการกระจายกรรมวิธีการผลิตยาบ้าไปสู่กลุ่มผู้ผลิตใหม่ๆ มากยิ่งขึ้น ขบวนการชนกลุ่มน้อยที่เคยมีบทบาทสำคัญในการผลิตและค้าเฮโรอีนเริ่มหันมาทดลองผลิตและค้ายาบ้า รวมทั้งกลุ่มผู้ค้ากัญชาบางกลุ่มด้วย ลักษณะเช่นนี้ชี้ให้เห็นว่าหากไม่มีการแก้ไขสถานการณ์โดยรวดเร็วในอนาคต การผลิตและค้ายาบ้า อาจเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศอย่างรุนแรง ยิ่งกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้หลายเท่าหลายจังหวัดเริ่มมีบทบาทเป็นพื้นที่การค้ายาบ้าและกลายเป็นศูนย์กลางย่อยๆ ในการกระจายยาบ้าไปสู่พื้นที่ จังหวัดเริ่มมีบทบาทเป็นพื้นที่การค้ายาบ้าทำให้เกิดการผสมผสานระหว่างกลุ่มผู้ค้ายาบ้าในพื้นที่กับกลุ่มเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลส่วนรวมทั้งผู้มีอิทธิพลในพื้นที่ กลายเป็นเครือข่ายอิทธิพลให้ความคุ้มครองต่อขบวนการผลิตและผู้ค้ายาบ้าในพื้นที่เครือข่ายเหล่านี้ มีกลไกที่เข้มแข็งยากต่อการปราบปราม และมีแนวโน้มที่จะขยายตัวเพิ่มมากขึ้นในทุกภาคของประเทศ

5) **สารระเหย** จากการศึกษาวิจัยของสถาบันศึกษาหลายแห่งพบว่า สารระเหยเป็นสารที่มีการแพร่ระบาดกว้างขวางที่สุด การสำรวจสภาพปัญหายาเสพติดระดับหมู่บ้าน/ชุมชนทั่วประเทศ ยกเว้นกรุงเทพมหานคร เมื่อปี พ.ศ. 2535 พบว่ามีหมู่บ้าน/ชุมชน ที่มีปัญหาการแพร่ระบาดของสารระเหยถึงร้อยละ 35.7 ของหมู่บ้าน /ชุมชน ที่มีปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติด การสำรวจครั้งต่อมาในปี พ.ศ. 2537 ก็ได้ผลเช่นเดิม โดยพบว่าหมู่บ้าน /ชุมชนที่มีการแพร่ระบาดของสารระเหย

มีถึง 14,120 หมู่บ้าน / ชุมชน การประมาณการผู้ติดเชื้อยาเสพติดในประเทศไทย เมื่อปี พ.ศ. 2536 พบว่า ยาเสพติดที่ใช้มากที่สุด คือ สารระเหย ซึ่งมีผู้เสพประมาณ 410,000 คน แต่การแพร่ระบาดของสารระเหยก็มีขีดจำกัด กล่าวคือ ผู้เสพยาเสพติดส่วนใหญ่จะไม่เปลี่ยนไปเสพยาเสพติดชนิดอื่นประกอบกับการเสพยาเสพติดส่งผลกระทบต่อร่างกายอย่างรุนแรง เช่น ทำให้เชื้อหุ้มสมองอักเสบ ผู้เสพยาเสพติดส่วนใหญ่จึงมีแนวโน้มที่จะเลิกเสพยาหลังจากที่เสพยาไปได้ระยะหนึ่ง อย่างไรก็ตามก็มีพิษของสารระเหยที่มีต่อการทำงานของสมองรุนแรงมาก อาจทำให้ผู้เสพประสบกับอาการฟิการทางสมอง กลายเป็นคนฟิการลักษณะค่อนข้างถาวร อันตรายของสารเสพติดประเภทนี้ จึงอยู่ที่ผลกระทบต่อสังคมในแง่ของการทำให้ประชาชนส่วนหนึ่งซึ่งน่าจะเป็นกำลังสำคัญของประเทศ กลับกลายเป็นประชากรที่ด้อยคุณภาพ อาจถึงขั้นเป็นภาระของสังคมต่อไปได้ สาเหตุสำคัญที่ทำให้สารระเหยแพร่ระบาดอย่างกว้างขวาง ก็เนื่องมาจากมีราคาถูก ง่าย เพราะเป็นสิ่งที่ทุกคนจำเป็นต้องใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น กาว น้ำมัน เบนซิน ฯลฯ

6) ยาเสพติดอื่นๆ นอกจากยาเสพติดหลัก 5 ประเภท มีปัญหาแพร่ระบาดอยู่ในประเทศไทยในปัจจุบันแล้ว ยังมียาเสพติดและวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทชนิดใหม่ que เริ่มปรากฏให้เห็นในพื้นที่ต่างๆ และมีแนวโน้มว่าอาจขยายตัวกว้างขวางขึ้นจนกลายเป็นปัญหาสำคัญในอนาคตได้ เช่น โคลเคน ยาอี (เอกซ์ตาซี) และเมธาโดนน้ำ โดยโคลเคน และ ยาอี มีผู้ลักลอบนำเข้ามาจากต่างประเทศเป็นตัวยานี้เริ่มมีเค้าว่าอาจมีการแพร่ระบาดมากยิ่งขึ้น ซึ่งให้เห็นว่าแนวโน้มที่ยาเสพติดทั้งสองประเภทนี้จะขยายไปสู่ประชากรทั่วไปในอนาคตมีความเป็นไปได้สูงอย่างยิ่ง สำหรับเมธาโดนน้ำ หรือ เมธาโดนไฮโดรคลอไรด์ เป็นยาที่ใช้ในการบำบัดรักษาผู้ติดเชื้อยาเสพติดตามสถาบันต่างๆ แต่ขณะนี้มีการลักลอบจำหน่ายโดยผิดกฎหมายมีกรุงเทพมหานครเป็นแหล่งค้าส่งที่สำคัญ พื้นที่ที่มีการค้าและแพร่ระบาดของเมธาโดนน้ำจำนวนมากคือ พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ นอกจากนี้ยังมีการลักลอบนำเข้าหัวเชื้อเมธาโดนจากต่างประเทศ เพื่อนำมาผสมเป็นเมธาโดนน้ำ หรือ อัดเป็นเม็ด เพื่อจำหน่ายให้กับร้านขายยาต่อไป ยาเสพติดอีกประเภทหนึ่งที่ควรให้ความสนใจถึงแม้จะปรากฏว่ายังไม่มีการนำมาใช้ในประเทศไทยก็ตาม แต่เป็นยาเสพติดที่มีการผลิตและมีการแพร่ระบาดรุนแรงอยู่ในหลายประเทศในทวีปเอเชีย เช่น ญี่ปุ่น ใต้หวัน ฟิลิปปีนส์ ได้แก่ยาเสพติดที่เรียกว่า ไอซ์ (Ice) ซึ่งผลิตมาจากเมทแอมเฟตามีน โดยทำให้อยู่ในสภาพเป็นผลึก มีระดับความบริสุทธิ์ของเมทแอมเฟตามีนสูง มีอำนาจเสพยารุนแรง ใช้เสพยาโดยการเผาให้เป็นควัน ยาเสพติดประเภทนี้มักจะมีการแพร่ระบาดหลังจากที่มีการแพร่ระบาดของยาบ้า จึงเป็นยาเสพติดอีกประเภทหนึ่งที่ควรจับตามอง

1.3.2 แนวโน้มของปัญหาเสพยาเสพติดในอนาคต

1) ความไม่มั่นคงทางการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ และสังคมในประเทศเพื่อนบ้านหลายประเทศ โดยเฉพาะกลุ่มว่าแดงในประเทศพม่าจะทำให้สถานการณ์ด้านการผลิตและค้ายาเสพติด

ในประเทศเหล่านั้นแล้วร่วงลง และจะมีผลกระทบต่อสถานการณ์ยาเสพติดในประเทศไทยโดยอาจจะทำให้การส่งผ่านยาเสพติดไปยังประเทศอื่น และการส่งเข้ามาจำหน่ายในประเทศไทยมีปริมาณสูงขึ้น

2) โครงการพัฒนาเศรษฐกิจหลายโครงการซึ่งมุ่งหวังจะให้ประเทศไทย เป็นศูนย์กลางด้านเศรษฐกิจและการเงินในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์จะส่งผลกระทบในทางลบต่อปัญหาการค้า ยาเสพติด เพราะจะเพิ่มช่องโอกาสให้กับขบวนการค้ายาเสพติดในการลักลอบนำยาเสพติดผ่านเข้ามาในประเทศไทยได้ง่ายยิ่งขึ้น และการปราบปรามจะทำได้ยากขึ้น เนื่องจากมาตรการปราบปรามมักจะสวนทางกับแนวทางการอำนวยความสะดวกทางธุรกิจ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจอันเป็นนโยบายสำคัญของรัฐบาล

3) การขยายตัวอย่างรวดเร็วของตลาดการค้ายาบ้าในประเทศ ทำให้กลุ่มการค้า ยาเสพติดชนิดอื่นหันมาผลิตและค้ายาบ้ามากยิ่งขึ้น เนื่องจากสามารถทำผลกำไรจำนวนมหาศาลได้ในเวลาอันรวดเร็ว การแพร่ระบาดของยาบ้าจะยังมีความรุนแรงและขยายตัวไปยังประชากรกลุ่มใหม่ๆ

4) การพัฒนาด้านเศรษฐกิจของประเทศอย่างรวดเร็ว โดยไม่สอดคล้องกับการพัฒนาในด้านอื่นๆ ก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมตามมาหลายประการ เด็กและเยาวชนทั้งในและนอกสถานศึกษาเป็นจำนวนมาก ขาดการดูแลเอาใจใส่อย่างเพียงพอจากสถาบันพื้นฐาน เช่น ครอบครัว และสถานศึกษา เด็กและเยาวชนใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่บนกลุ่มของพวกเขาโดยขาดรูปแบบการนำที่เหมาะสม สถานการณ์เช่นนี้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อเด็กและเยาวชนจะหันไปใช้ยาเสพติดมากยิ่งขึ้น

5) ผลประโยชน์ตอบแทนเป็นจำนวนมากที่เกิดจากการค้ายาเสพติด ทำให้ขบวนการค้ามีฐานทางการเงินที่จะเสริมสร้างความแข็งแกร่งอยู่ตลอดเวลา ขบวนการเช่นนี้จะใช้อำนาจทางการเงินแสวงหาความคุ้มครองจากราชการและนักการเมือง ในขณะที่เดียวกันก็จะมีการจัดองค์กรและเครือข่ายในการค้าอย่างเป็นระบบ ในที่สุดอาจกลายเป็นองค์กรอาชญากรรมที่มีอิทธิพลกว้างขวางสามารถผลักดันและชี้นำกลไกการบริหารประเทศได้ในบางส่วน

6) สถานการณ์ด้านการปราบปรามที่ผ่านมามีแนวโน้มที่ค่อนข้างชัดเจนว่า กลุ่มผู้ค้ายาเสพติดเริ่มหันมาใช้ความรุนแรงในการต่อต้านการปราบปรามของเจ้าหน้าที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเริ่มมีกลุ่มมือปืนจำนวนไม่น้อยที่เข้ามามีบทบาทเกี่ยวพันกับการค้ายาเสพติด น่าเชื่อว่าการปราบปรามยาเสพติดในอนาคต จะมีปัจจัยด้านความเสียดังกล่าว และร่างกายของเจ้าหน้าที่ฝ่ายปราบปรามสูงขึ้น

7) อำนาจในการซื้อของประชากรโดยทั่วไปสูงขึ้น และแหล่งบันเทิงต่างๆ ได้ขยายตัวในรูปแบบต่างๆ กลไกของรัฐไม่สามารถเข้าไปสอดส่องดูแลได้อย่างทั่วถึง จึงเป็นช่องว่างให้ผู้ค้ายาเสพติด นำยาเสพติดชนิดใหม่ๆ หลากหลายรูปแบบที่มีคุณภาพในการเสพติดรุนแรงมาใช้ และเป็นปัญหาการแพร่ระบาดต่อไป

1.3.3 สรุปสถานภาพของปัญหายาเสพติดในประเทศไทย

1) ตัวยาสเสพติด ตัวยาสที่ถูกควบคุมหรือประกาศว่าเป็นยาเสพติดตามกฎหมายมี 3 กลุ่ม คือ ยาเสพติดให้โทษ วัตถุออกฤทธิ์ และสารระเหย มีจำนวน 272 ชนิด แยกเป็น

1.1) กลุ่มยาเสพติดให้โทษ ควบคุมตาม พ.ร.บ. ยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 จำนวน 151 ชนิด (ไม่รวมยาเสพติดให้โทษประเภท 3)

1.2) วัตถุออกฤทธิ์ ควบคุมตาม พ.ร.บ. วัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ. 2518 จำนวน 106 ชนิด

1.3) สารระเหย ควบคุมตาม พ.ร.บ. ป้องกันการใช้สารระเหย พ.ศ. 2533 จำนวน 15 ชนิด

ปี 2526 ตัวยาสที่แพร่ระบาดมากที่สุด คือ สารระเหย รองลงมาคือ กัญชา ยาบ้า เฮโรอีน ผีน ตามลำดับ โดยตัวยาสที่มีอัตราเพิ่มสูงสุด คือ ยาบ้า (การสำรวจและประมาณการของ TDRI)

ปี 2542 – 2545 ตัวยาสที่แพร่ระบาดมากที่สุดคือ ยาบ้า จากข้อมูลของ สำนักงาน ป.ป.ส.และสำนักงานตำรวจแห่งชาติเมื่อ มกราคม 2546 พบว่า มีการลักลอบลำเลียงยาบ้าเข้าประเทศไทย โดยกลุ่มว้าแฉง ดังนี้

ปี 2542 ยาบ้าเข้าสู่ประเทศไทย 300 ล้านเม็ด จับได้ 42.6 ล้านเม็ด

ปี 2543 ยาบ้าเข้าสู่ประเทศไทย 500 ล้านเม็ด จับได้ 72.3 ล้านเม็ด

ปี 2544 ยาบ้าเข้าสู่ประเทศไทย 700 ล้านเม็ด จับได้ 85.8 ล้านเม็ด

ปี 2545 ยาบ้าเข้าสู่ประเทศไทย 900 ล้านเม็ด จับได้ 95.3 ล้านเม็ด

2) ผู้ติดยาสเสพติด

2.1) จำนวนผู้ติดยาสเสพติดรวมมีจำนวน 1.26 ล้านคน ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2536 จากการสำรวจและประมาณการจำนวนผู้ติดยาสเสพติดของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาแห่งประเทศไทย(TDRI) คิดเป็นประมาณร้อยละ 2 ของประชากรในขณะนั้น

2.2) ปี 2542 จากการสำรวจข้อมูลการแพร่ระบาดของยาเสพติดในกลุ่มเยาวชน นักเรียน นักศึกษา ตั้งแต่ประถมศึกษาปีที่ 6 ถึง ปริญญาตรี ในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงมหาดไทย เมื่อปี 2542 จำนวน 5.3 ล้านคน พบว่า มีนักเรียน นักศึกษาเกี่ยวข้องกับยาเสพติดรวม 670,690 คน โดยจำนวน 80,819 คน เป็นผู้ติดยาส จำนวน 429,873 คน เป็นผู้ใช้และมีประสบการณ์เคยใช้ และจำนวน 159,998 คน มีพฤติกรรมเป็นผู้ค้า

2.3) ปี 2545 จากประมาณการของสำนักงาน ป.ป.ส. พบว่า จำนวนผู้ติดยาสและผู้ยาสเสพติดทั่วประเทศ มีอยู่ประมาณ 3.3 ล้านคน โดยเป็นผู้ใช้หรือผู้เสพ 2.7 ล้านคน เป็นผู้ติดยาส 6 แสนคน ส่วนมากเป็นเยาวชน นักเรียน นักศึกษา

3) ผู้ถูกจับกุมเกี่ยวกับคดียาเสพติดทั่วประเทศไทย ของกองบัญชาการปราบปรามยาเสพติด สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

ปี 2540 จำนวนคดี 169,214 ราย จำนวนผู้ต้องหา 183,626 คน

ปี 2541 จำนวนคดี 214,295 ราย จำนวนผู้ต้องหา 233,415 คน

ปี 2542 จำนวนคดี 237,283 ราย จำนวนผู้ต้องหา 253,24 คน

ปี 2543 จำนวนคดี 256,925 ราย จำนวนผู้ต้องหา 271,709 คน

ปี 2544 จำนวนคดี 269,459 ราย จำนวนผู้ต้องหา 282,884 คน

ปี 2545 จำนวนคดี 255,880 ราย จำนวนผู้ต้องหา 267,181 คน

4) ช่วงการขยายตัวของยาบ้า

ส่วนผสม : การเปลี่ยนแปลงส่วนผสมของตัวยา จากแอมเฟตามีน เป็น เมทแอมเฟตามีน

ปี 2430 : Gordon Alles เกษัชชาวสหรัฐ ผลิตแอมเฟตามีนเป็นครั้งแรกของโลก

ปี 2470 : แอมเฟตามีนถูกนำมาใช้ประโยชน์ทางการแพทย์เพื่อรักษาโรคหืดหอบ แตนเอฟีดรีน (Ephedrine) (วิชัย โปษยะจินดา และคณะ. 2536 : 56) ตลาดยาบ้ายังไม่ขยายตัวยาวที่จำหน่ายเป็นลักษณะยาเดี่ยวสารประเภท แอมเฟตามีน (Amphetamine)

ปี 2514 : ตลาดยาบ้าขยายตัว เมทแอมเฟตามีนเข้าสู่ตลาด แต่ตัวยาลักยังคงเป็นแอมเฟตามีน

ปี 2517 – 2521 : ตลาดยาบ้าขยายตัวอย่างรวดเร็วมากขึ้น ตัวยาเมทแอมเฟตามีนกลายเป็นตัวยาลักของยาบ้าในตลาด

ปี 2524 : เกิดยาปลอมที่ประกอบด้วย แอมเฟตามีนผสมเคเฟอีน และเอฟีดรีน จากตัวยาเดี่ยวเป็นตัวยาผสม ทั้งนี้เนื่องจากการปราบปรามจับกุมแอมเฟตามีนจำนวนมาก โดยผู้ค้าประมาณการว่า แอมเฟตามีนที่อยู่ในความครอบครองมีไม่เพียงพอที่จะขยายตลาดให้มากขึ้น จึงใช้แอมเฟตามีนผสมกับตัวยาอื่น

ปี 2523 : จับกุมยาบ้า 42,868 เม็ด โดยเกือบทั้งหมดเป็น แอมเฟตามีน คือ

1. แอมเฟตามีน จำนวน 42,649 เม็ด

2. เอฟีดรีน (อย่างเดี่ยว) จำนวน 219 เม็ด

ปี 2524 : จับกุมยาบ้า 46,903 เม็ด โดยเป็น

1. เอฟีดรีน (เอฟีดผสมเคเฟอีน) จำนวน 46,703 เม็ด

2. แอมเฟตามีน จำนวน 200 เม็ด

ปี 2539 : ยาบ้าที่แพร่ระบาดเป็นเมทแอมเฟตามีนเกือบทั้งหมด โอกาสที่จะตรวจพบ แอมเฟตามีนจากของกลางที่ส่งตรวจพิสูจน์มีน้อยมาก หรือแทบจะไม่พบเลย ในช่วง 3 – 4 ปีที่ผ่านมา (สำนักงาน ป.ป.ส. 2542 : 56)

ตั้งแต่ปี 2539 เป็นต้นมา จากแอมเฟตามีนกลายเป็นยาบ้าที่เป็น เมทแอมเฟตามีน ทั้งหมด ซึ่งผลิตที่โรงงานของกลุ่มว่าแดงในประเทศพม่า และในปี 2545 ได้ย้ายฐานการผลิตบางส่วนเข้าไปผลิตอยู่ในประเทศลาว ทำให้พื้นที่ชายแดนไทย-ลาว ตลอดมาถึงไทย-กัมพูชา เป็นพื้นที่ล่อแหลมที่ต้องเฝ้าระวัง และให้ความสนใจในการสกัดกั้นของเจ้าหน้าที่เป็นกรณีพิเศษ

2. แนวคิดเกี่ยวกับบทบาท – หน้าที่ และความรับผิดชอบของตำรวจ

2.1 บทบาท – หน้าที่ ของตำรวจ

บทบาท-หน้าที่ ได้มีผู้ให้แนวความคิดและให้ความหมายคำว่าบทบาท-หน้าที่แตกต่างกันหลายความหมาย ที่สำคัญคือ

มีด (Mead. 1950 ; อ้างถึงใน เสน่ห์ สุขกมล. 2541 : 95) ได้อธิบายว่า บทบาท คือ กระบวนการของความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมของตนเองและเนื่องมาจากการปฏิบัติหน้าที่ของสถาบันส่วนหนึ่ง

มอร์แกน (Morgan. 1951 ; อ้างถึงใน เสน่ห์ สุขกมล. 2541 : 95) ให้ความหมายว่า บทบาท คือ รูปแบบของพฤติกรรมซึ่งบุคคลที่อยู่ในตำแหน่งทางสังคมจะปฏิบัติ

อูทัย หิรัญโศ (2525 : 197) ได้อธิบายว่า บทบาทหรือหน้าที่หรือพฤติกรรมอันพึงคาดหมายของบุคคลของแต่ละคนในกลุ่มหรือสังคมหนึ่งๆ หน้าที่หรือพฤติกรรมดังกล่าว โดยปกติเป็นสิ่งหรือกลุ่มสังคม หรือวัฒนธรรมของกลุ่มหรือสังคมนั้นกำหนดขึ้น บทบาทจึงเป็นแบบแห่งความประพฤติของคนในสถานะหนึ่งที่พึงมีต่อคนอื่นในสถานะอีกอย่างหนึ่งในสังคมเดียวกัน

ราล์ฟ ลิปตัน (Ralph Lipton. 1936 ; อ้างถึงใน รุจา ภูไพบูลย์. 2534 : 48) ได้กล่าวถึงเรื่องบทบาทว่าสถานภาพที่เป็นนามธรรม หมายถึง ฐานะหรือตำแหน่ง ซึ่งจะเป็นเครื่องกำหนดบทบาทของตำแหน่ง ว่าตำแหน่งมีหน้าที่อะไรบ้าง เมื่อมีตำแหน่งสิ่งที่เกิดขึ้นตามมาก็คือ บทบาทต่างๆ ตำแหน่ง จะต้องมียุทธศาสตร์กำหนดบทบาทเป็นชุดของความหวัง ตามกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวกับสภาพทางสังคม ทำให้เห็นว่า บุคคลที่มีสภาพต่างๆ ในสังคม จะมีบทบาทเป็นกรอบและคาดหวังพฤติกรรม

พัทธา สายหู (2534 : 58 – 63) อธิบายว่า บทบาทหน้าที่คือ สิ่งที่ทำให้เป็นบุคคลและเปรียบเทียบได้เสมือน “บท” ของตัวละครที่กำหนดให้ผู้แสดงละครเรื่องนั้นๆ เป็นอะไร มีบทบาทที่ต้องแสดงอย่างไร ถ้าแสดงผิดบทหรือไม่สมบทบาทก็อาจถูกเปลี่ยนตัวไม่ให้เห็นเลย ความหมายตามนัยนี้ จึงหมายถึงบทบาทคือ การกระทำต่างๆ ที่ “บท” กำหนดไว้ให้ผู้แสดงต้องทำตามตราบใดที่ยังอยู่ใน “บท” นั้นๆ

ฮันท์ (Hunt, 1972 ; อ้างถึงใน สัมพันธ์ มาหริน, 2540 : 19) ได้แบ่งบทบาทต่างๆ ออกเป็น 5 ประเภท คือ

1. บทบาทที่กำหนดโดยสังคม (Role Prescription) เป็นบทบาทที่สังคมกำหนดไว้ให้บุคคลที่ดำรงตำแหน่งต้องกระทำอะไรบ้าง
2. บทบาทที่ปฏิบัติตามระเบียบกฎเกณฑ์และหน้าที่ (Role Exactment) การอยู่ร่วมกันของคนมักอยู่ในลักษณะกลุ่ม ซึ่งแต่ละกลุ่มจะกำหนดข้อตกลงหรือระเบียบแบบแผน เพื่อเป็นแนวทางให้สมาชิกปฏิบัติตาม
3. บทบาทที่ต้องปฏิบัติเป็นตัวอย่างแก่สังคม(Role Stereotype) เป็นการปฏิบัติเพื่อให้ผู้อื่นยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติต่อไป
4. บทบาทที่สังคมคาดหวัง (Role Expectation) เป็นบทบาทที่บุคคลอื่นคาดหวังไว้เกี่ยวกับสิ่งที่ผู้ดำรงตำแหน่งควรปฏิบัติ
5. บทบาทที่ต้องปฏิบัติตามความคาดหวังของผู้ร่วมงาน (Count Role Exactent) บทบาทนี้คล้ายกับบทบาทที่สังคมคาดหวัง แต่เป็นการพิจารณาถึงบทบาทเฉพาะที่เกี่ยวกับการทำงาน หรือ ทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
 บทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจ เป็นบทบาทที่ถูกกำหนดโดยระบบราชการ มีสถานภาพเป็นข้าราชการพลเรือนชั้นตรงต่อนายกรัฐมนตรี มีภารกิจหน้าที่หลายอย่างซึ่งกำหนดหน้าที่การงานในสถานีดำรวจต่างๆ ตามคำสั่งกรมตำรวจที่ 774 / 2537 ออกเป็น 5 สายงาน คือ งานอำนวย การ งานป้องกันปราบปราม งานสอบสวน งานสืบสวน และงานจราจร แต่เนื่องจากปัญหาอาชญากรรมให้โทษเป็นปัญหาที่สำคัญของชาติมีแนวโน้มการแพร่ระบาดเข้าไปทุกสถานที่ สำนักงานตำรวจแห่งชาติจึงได้กำหนดนโยบายในการปฏิบัติหน้าที่ โดยให้เจ้าหน้าที่ตำรวจป้องกันปราบปรามอย่างจริงจัง และทางรัฐบาลได้กำหนดให้ ตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2540 เป็นต้นไป เป็นปี “แห่งการรณรงค์ต่อต้านยาเสพติด” ตำรวจภูธรภาค 4 ศูนย์ปราบปรามยาเสพติดรับผิดชอบในการกำหนดนโยบาย อำนวย การ และประสานงานการปราบปรามยาเสพติดในพื้นที่ที่รับผิดชอบอย่างมีประสิทธิภาพ และมีนโยบายให้แต่ละสถานีจัดตั้งชุดเฉพาะกิจมีหน้าที่ปราบปรามยาเสพติดเพียงด้านเดียว โดยพิจารณาคัดเลือกจากข้าราชการตำรวจที่มีความรู้ ความสามารถ มีปฏิภาณไหวพริบ โดยคำนึงถึงความซื่อสัตย์เป็นองค์ประกอบสำคัญ และในพื้นที่ยาเสพติดรุนแรงชุดเฉพาะกิจ จะได้รับงบประมาณพิเศษจากสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ซึ่งในจังหวัดร้อยเอ็ด มีชุดเฉพาะกิจปราบปรามยาเสพติดที่ได้รับงบประมาณพิเศษจากสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ทุกสถานีดำรวจในห้วงระยะเวลาประกาศสงครามการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติด 1 กุมภาพันธ์ - 30 เมษายน 2546

ดังนั้น ชุดเฉพาะกิจปราบปรามยาเสพติดของแต่ละสถานีดำรวจ จะต้องรับผิดชอบหน้าที่

ในการปราบปรามจับกุมผู้กระทำความผิดเกี่ยวข้องกับยาเสพติดในเขตพื้นที่สถานีตำรวจของตนเอง ยกเว้น
ชุดเฉพาะกิจปราบปรามยาเสพติดของตำรวจภูธรจังหวัดร้อยเอ็ด จะมีหน้าที่รับผิดชอบการปราบปราม
และจับกุมผู้กระทำความผิดในคดีที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ทั่วทั้งพื้นที่จังหวัดร้อยเอ็ด

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับความรับผิดชอบของตำรวจ

2.2.1 ความหมายของ “ ตำรวจ ”

พรมเขต ฮามคำไพ (2537 : 24) กล่าวว่า “ ตำรวจ ” หมายถึง เจ้าพนักงานผู้ที่กฎหมาย
ให้อำนาจและหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน ตำรวจจะต้องคอยดูแลมิให้สิ่งหนึ่งสิ่งใดที่
จะทำลายความสงบเรียบร้อยของประชาชน หากมีพฤติการณ์ใดที่จะทำให้เกิดความกระทบกระเทือนถึง
ความเป็นปกติสุขของประชาชนแล้ว แม้สิ่งนั้นจะเป็นการผิดกฎหมายหรือไม่ก็ตาม ตำรวจจะต้องเข้า
ป้องกัน ยับยั้ง แก้ไข ช่วยเหลือ ขจัดสิ่งนั้นให้หมดไป หรือบรรเทาความร้ายแรงนั้นลง ตำรวจจึงมีหน้าที่
ที่สำคัญอยู่ 2 บทบาทในขณะเดียวกัน คือ

1) บทบาทในการรับใช้สังคม คือ มีหน้าที่ในการบำบัดทุกข์ บำรุงสุขให้แก่ประชาชน
รักษาความสงบเรียบร้อยโดยทั่วไป ดูแลผลประโยชน์ของสาธารณะ

2) บทบาทควบคุมสังคมในฐานะรักษากฎหมาย คือ มีหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมาย
(Law Enforcement) เพื่อคุ้มครองให้รอดพ้นจากอาชญากรรมด้วยยุทธวิธีต่างๆ ได้แก่ การตรวจท้องที่
การป้องกันปราบปราม การสืบสวน การจับกุมผู้กระทำความผิดนำสู่กระบวนการพิจารณาโทษ

2.2.2 คำสั่งกรมตำรวจที่ 774 / 2537 ลง 7 กรกฎาคม 2537

เรื่อง กำหนดหน้าที่การงานของตำแหน่งในสถานีตำรวจ โดยได้แบ่งสายงานในสถานี
ตำรวจออกเป็น 5 สายงาน คือ งานอำนวยการ งานป้องกันปราบปราม งานสอบสวน งานสืบสวนและงาน
จราจร

2.2.3 นโยบายหลัก 9 ประการ ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

พระเจ้า พรหมนอก (2540 : 5) อธิบัตินกรมตำรวจระหว่าง ปี พ.ศ.2540 ถึง พ.ศ.2541 ได้ให้
นโยบายหลัก 9 ประการ เกี่ยวกับยาเสพติด ไว้ว่า ตำรวจมีภารกิจสำคัญในการรักษาความมั่นคงของชาติ
และราชบัลลังก์ ความสงบเรียบร้อยของสังคมและบ้านเมือง การรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน
ของประชาชน การอำนวยความสะดวกและการบริการสังคมต่างๆ ในฐานะผู้บำบัดทุกข์สุขให้แก่
ประชาชน ซึ่งเจ้าหน้าที่ตำรวจจะต้องดำเนินการอย่างเต็มความสามารถ ให้บังเกิดผลในทางปฏิบัติอย่าง
เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน และต้องสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8

(พ.ศ. 2540 – 2544) แผนมหาดไทยฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2540 – 2544) และแผนกรมตำรวจแม่บทฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2540–2544) ตลอดจนสอดคล้องกับภาวะการณ์ต่างๆ ในปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไปทั้งในด้าน สังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง และการบริหาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาอาชญากรรมและ ยาเสพติดที่ประชาชนและประเทศชาติกำลังเผชิญอยู่ โดยเน้นให้เกิดความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ของประชาชนโดยทั่วไป สำนักงานตำรวจแห่งชาติจึงได้กำหนดนโยบายหลัก 9 ประการ ดังนี้

- 1) มุ่งมั่นรักษาความมั่นคงของประเทศชาติและราชบัลลังก์
- 2) เร่งพัฒนาบุคลากรของกรมตำรวจทุกระดับให้มีความรู้ ความสามารถ ความประพฤติ ระเบียบวินัย คุณธรรม จริยธรรม ความสามัคคี และจิตสำนึกรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมโดยรวม เพื่อให้ปฏิบัติภารกิจในหน้าที่ของตนได้อย่างมั่นคงและมีศักดิ์ศรี
- 3) พัฒนาสถานีตำรวจ และหน่วยปฏิบัติงานหลักให้มีความพร้อมในการบริการ ประชาชน เพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของสถานีตำรวจ เน้นการพัฒนาการบริการงานอำนวยความสะดวก ธรรม งานสืบสวน งานสอบสวน งานสายตรวจและป้องกันปราบปรามอาชญากรรม งานจราจร งานประชาสัมพันธ์ งานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ ตลอดจนทั้งกระจายกำลังตำรวจออกไปปฏิบัติงานใน พื้นที่รูปแบบต่างๆ ให้มากที่สุด
- 4) ปรับปรุงพัฒนาระบบบริหารงานบุคคลของกรมตำรวจ โดยยึดหลักคุณธรรม เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจให้ตำรวจเป็นที่พึ่งของประชาชนอย่างแท้จริง
- 5) เร่งรัดการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม โดยเฉพาะคดีอุกฉกรรจ์และ สะเทือนขวัญ คดีประทุษร้ายต่อชีวิตร่างกายและทรัพย์สิน อาชญากรรมที่เป็นขบวนการและการกระทำผิด ของคนร้ายข้ามชาติ โดยเน้นการโจรกรรมธนาคาร ร้านทอง อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ตลอดจน ปราบปรามกวดล้างอาวุธปืนเถื่อน อาวุธสงครามและวัตถุระเบิด อย่างจริงจังและต่อเนื่อง พร้อมทั้ง เข้มงวดกวดขันและปราบปรามการกระทำผิดคำหมายที่เป็นเงื่อนไข หรือปัจจัยที่เป็นสาเหตุนำไปสู่การ ประกอบอาชญากรรมต่างๆ เช่น บ่อนการพนัน เครื่องจักรกลไฟฟ้า (ตู้ม้า)
- 6) ดำเนินการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดให้โทษทุกประเภท
- 7) พัฒนางานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ เพื่อเสริมงานป้องกันและปราบปราม อาชญากรรมและยาเสพติด โดยการแสวงหาความร่วมมือและเปิดโอกาสให้ประชาชนและชุมชนองค์กร ต่างๆ ภาคเอกชน และทุกหน่วยงานในพื้นที่มีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลข่าวสาร ส่งเสริมสนับสนุน กำหนดแนวทางในการแก้ไขปัญหาอาชญากรรม และยาเสพติดร่วมกัน
- 8) มุ่งลดอุบัติเหตุบนท้องถนน โดยประสานการปฏิบัติกับทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งรณรงค์เผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจ และปลูกฝังวินัยการจราจรแก่ผู้ใช้รถใช้ถนน และแก้ไขปัญหาการ จราจร พร้อมทั้งบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง
- 9) นำเทคโนโลยีสมัยใหม่และวิทยาการตำรวจมาใช้ประโยชน์ให้มากขึ้น เน้นการวางแผนและพัฒนาการรองรับเทคโนโลยีในปัจจุบันและอนาคต รวมทั้งการนำอุปกรณ์และเทคโนโลยี

สารสนเทศที่ทันสมัยมาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ด้วยการจัดทำระบบฐานข้อมูลสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงข้อมูลระดับต่างๆ เข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ เพื่อให้สามารถใช้งานและเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติการกิจกรรมตำรวจได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากนโยบายหลัก 9 ประการ ดังได้กล่าวแล้ว จะเห็นได้ว่า ข้อ 6) การป้องกันและปราบปรามยาเสพติดให้โทษทุกประเภทเป็นนโยบายหลักที่สำคัญประการหนึ่งที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ให้บังเกิดผลอย่างจริงจัง

2.2.4 การดำเนินการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของกรมตำรวจ

สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้ดำเนินงานด้านป้องกันและปราบปรามยาเสพติด โดยจัดทำแผนกรมตำรวจแม่บทขึ้น เพื่อให้หน่วยงานต่างๆ ในสังกัดใช้เป็นแนวทางในการจัดทำแผนงาน โครงการ ค่าของงบประมาณประจำปี และใช้ในการบริหารงานตามอำนาจหน้าที่ให้เป็นไปตามเป้าหมายที่ปรากฏในแผน โดยแต่ละแผนมีกำหนดระยะเวลาให้ใช้แผนละ 5 ปี ซึ่งแผนกรมตำรวจแม่บทที่กรมตำรวจได้ประกาศให้ใช้มาจนถึงปัจจุบัน ได้แก่ แผนกรมตำรวจแม่บท ฉบับที่ 1 (พ.ศ.2530-2534), แผนกรมตำรวจแม่บท ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2535 – 2539) และแผนกรมตำรวจแม่บท ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2540 – 2544)

แผนกรมตำรวจแม่บท ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2540 – 2544) เป็นแผนที่กำหนดขึ้นตามภารกิจหลักของกรมตำรวจ เช่นเดียวกับแผนกรมตำรวจแม่บทฉบับอื่นๆ ที่ผ่านมาและเป็นแผนกรมตำรวจแม่บทฉบับที่ใช้อยู่ในปัจจุบันนี้ ซึ่งเน้นงานด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดเป็นพิเศษ โดยแยกออกจากแผนด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินต่างหากอีกด้านหนึ่ง

การดำเนินการด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ตามแผนกรมตำรวจแม่บท ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2535 – 2539) ในช่วงระยะเวลา 5 ปีที่ผ่านมา ปรากฏว่า ได้ผลดีเป็นที่น่าพอใจในระดับหนึ่ง แต่สภาพทางสังคมที่เปลี่ยนไปโดยมีผลสืบเนื่องมาจากการพัฒนาประเทศที่ผ่านมา ทำให้โครงสร้าง ของสังคมไทยมีความสลับซับซ้อน มีความแตกต่างระหว่างสังคมของประชาชนในชนบท และเมือง ในด้านความเป็นอยู่ วิถีชีวิตเป็นอย่างมาก ทำให้เกิดปัญหาสังคม ชุมชน เพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะปัญหาอาชญากรรม ปัญหายาเสพติด ซึ่งปัจจุบันการแพร่ระบาดของยาเสพติดในประเทศ และต่างประเทศยังเป็นไปอย่างกว้างขวาง และเข้าถึงกลุ่มเยาวชนในโรงเรียนมากขึ้น ดังนั้น การดำเนินการด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ตามแผนกรมตำรวจแม่บท ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2535 – 2539) จึงยังไม่ครอบคลุม และแก้ปัญหาดังกล่าวได้ กรมตำรวจจึงได้กำหนดแผน กรมตำรวจแม่บทฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2540 – 2544) ขึ้นมาใช้ปฏิบัติ มีเป้าหมายการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ดังนี้

1. สกัดกั้นการลักลอบนำยาเสพติดและเคมีภัณฑ์ที่ใช้ในการผลิต หรือเป็นสารตั้งต้น ในการผลิตยาเสพติด เข้ามาในประเทศ
2. ปราบปรามการลักลอบนำยาเสพติดผ่านประเทศเพื่อไปยังประเทศอื่น
3. ปราบปรามการลักลอบปลูกพืชเสพติด และการผลิตยาเสพติด

4. ทำลายขบวนการ ข่ายงาน การค้ายาเสพติด ตลอดจนผู้ให้การสนับสนุน ทั้งทางตรง และทางอ้อม

5.ปราบปรามผู้ลักลอบจำหน่ายยาเสพติดทุกระดับ

6. จับกุมผู้เสพยาเสพติดทุกประเภท

7. หักขูด และป้องกันการแพร่ระบาดของยาเสพติด

8. ให้การบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

แผนกรมตำรวจแม่บทฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2540 – 2544) มีวัตถุประสงค์ในการป้องกันปราบปรามยาเสพติด ดังนี้

1. เพื่อสกัดกั้นมิให้ยาเสพติดทุกประเภท ขยายตัวแพร่ระบาดไปยิ่งกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มเด็กและเยาวชนซึ่งเป็นทรัพยากรที่สำคัญของชาติ

2. เพื่อลดปัญหายาเสพติดในประเทศไทย ทั้งในด้านการเป็นประเทศผู้ผลิตประเทศส่งผ่าน และประเทศผู้ค้ายาเสพติด โดยพยายามใช้มาตรการในเชิงรุกเพื่อแก้ไขปัญหา

3. เพื่อบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดและสารเสพติด ภายในขอบเขตของความรับผิดชอบ

แผนด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ของแผนกรมตำรวจแม่บท ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2540 – 2544) ได้แบ่งออกเป็น 3 งาน คือ แผนงานด้านการป้องกัน แผนงานด้านการปราบปราม และแผนงานด้านการบำบัดรักษา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

สำหรับแผนงานด้านการปราบปรามของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีสาระสำคัญ ดังนี้

1. เป้าหมายในการปราบปรามกำหนดไว้ ดังนี้

1.1 สกัดกั้นการลักลอบนำยาเสพติดและเคมีภัณฑ์ที่ใช้ในการผลิตยาเสพติดเข้ามาภายในประเทศ

1.2 ปราบปรามทำลายล้างแหล่งลักลอบปลูกพืชเสพติด และโรงงานผลิตยาเสพติด

1.3 สกัดกั้นการลักลอบนำยาเสพติดออกนอกประเทศ และการลำเลียงภายในประเทศ

1.4 ปราบปรามนายทุนผู้ให้การสนับสนุน ผู้ค้าส่ง และผู้จำหน่ายยาเสพติดทุก

ประเภท

2. แนวทางในการดำเนินงานมี ดังนี้

2.1 ให้ความร่วมมือกับหน่วยปราบปรามยาเสพติดของประเทศเพื่อนบ้านที่มีปัญหา ยาเสพติด ในด้านการพัฒนาบุคลากร การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร การประสานการปฏิบัติ และการมีแผนปฏิบัติการร่วมเพื่อปราบปรามผู้ค้ายาเสพติด

2.2 ดำเนินการ เพื่อให้มีการกำหนดตำแหน่งนายตำรวจประสานงานด้านยาเสพติด ไปประจำในประเทศที่เป็นแหล่งสำคัญในการนำยาเสพติดหรือเคมีภัณฑ์ที่ใช้ในการผลิตยาเสพติดเข้ามาสู่ประเทศไทย เพื่อแสวงหาข้อมูลข่าวสาร และประสานงานด้านการปราบปรามกับเจ้าหน้าที่ตำรวจในประเทศนั้นๆ พยายามหยุดยั้งมิให้มีการส่งยาเสพติด หรือเคมีภัณฑ์ออกมาสู่ประเทศไทยได้

2.3 ประสานการปฏิบัติระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในกรมตำรวจ และนอกกรม ตำรวจเพื่อปิดล้อม ตรวจค้นหมู่บ้านสำคัญๆ ที่เป็นแหล่งรวบรวมยาเสพติด หรือมีการแพร่ระบาดของยาเสพติดอย่างรุนแรง ตามแนวชายแดนติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน

2.4 สกัดกั้นการลักลอบนำยาเสพติด และเคมีภัณฑ์ที่ใช้ในการผลิตยาเสพติดเข้าสู่ประเทศ ตามแนวชายแดนติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน ช่องทางเข้าออกประเทศ จุดผ่านแดนทั้งที่เป็นทางการและมีใช้ทางการ ตลอดจนจุดนำเข้านำเข้าสินค้าจากต่างประเทศ และสืบสวนจับกุมการลักลอบนำเคมีภัณฑ์ที่ใช้ในการผลิตยาเสพติดเข้าไปในพื้นที่ควบคุมกฎหมาย

2.5 เน้นการสืบสวนจับกุมแหล่งปลูกพืชเสพติด แหล่งผลิตยาเสพติด ขบวนการและช่างงานการค้ายาเสพติด ผู้ค้ารายใหญ่ นายทุน และผู้มีอิทธิพลหนุนหลัง

2.6 สืบสวนพฤติกรรมข้าราชการ พนักงานของรัฐ และนักการเมืองที่มีส่วนพัวพันหรือให้ความคุ้มครองกับผู้ค้ายาเสพติด

2.7 กดดันผู้ผลิต ผู้ค้ายาเสพติด โดยนำมาตราการการดำเนินคดีในข้อหาสมคบกันกระทำความผิด และมาตรการตรวจสอบเพื่อริบทรัพย์สินที่เกี่ยวกับยาเสพติด ตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มาบังคับใช้อย่างเข้มงวด

2.8 การประสานการปฏิบัติระหว่างฝ่ายสืบสวน ฝ่ายสอบสวน และฝ่ายตรวจสอบทรัพย์สินอย่างใกล้ชิด เพื่อให้การดำเนินคดีผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในแต่ละคดีเกิดประสิทธิภาพสูงสุด สามารถนำตัวผู้เกี่ยวข้องทั้งหมดมาลงโทษตามกฎหมาย ตลอดจนสามารถยึดทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดให้ได้มากที่สุด เพื่อเป็นการทำลายล้างขบวนการค้ายาเสพติดนั้นๆ โดยสิ้นเชิง

2.9 สนับสนุนและผลักดันให้กฎหมายต่อต้านการฟอกเงินผ่านการพิจารณาของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนรัฐสภาจะมีผลบังคับใช้เป็นกฎหมายเพื่อ โคนล้มกลุ่มนายทุนผู้ค้ายาเสพติดให้มีฐานการเงินในการค้ายาเสพติดได้ต่อไป

2.10 ดำเนินการเพื่อให้มีการกำหนดตำแหน่งเจ้าหน้าที่ฝ่ายปราบปรามยาเสพติดในลักษณะถาวรขึ้นทุกจังหวัด กองบังคับการตำรวจนครบาล และสถานีตำรวจนครบาล

2.11 ขยายโครงการจัดตั้งชุดปฏิบัติการปราบปรามยาเสพติด โดยให้มีภารกิจ ด้านการปราบปรามยาเสพติดเพียงด้านเดียวลงไปสู่ระดับอำเภอ เฉพาะอำเภอที่มีปัญหายาเสพติดรุนแรง โดยกองบัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติดให้การสนับสนุนอุปกรณ์เครื่องมือ เครื่องใช้ การข่าว และการฝึกอบรม

2.12 จัดตั้งหน่วยสืบสวนปราบปรามของกองบัญชาการปราบปรามยาเสพติด ขึ้นในจังหวัดต่างๆ ที่เป็นจุดยุทธศาสตร์สำคัญในการปราบปรามยาเสพติด โดยให้ครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศ

เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการสืบสวนปราบปรามแหล่งผลิต ขบวนการ ข่ายงาน และผู้ค้ารายใหญ่ ให้เท่าทันต่อเหตุการณ์

2.13 จัดตั้งศูนย์ประสานงานการปราบปรามยาเสพติดขึ้นในภาคต่างๆ อยู่ในความดูแลของ กองบัญชาการปราบปรามยาเสพติด เพื่อใช้เป็นจุดประสานงานกับเจ้าหน้าที่ปราบปรามยาเสพติดของตำรวจภูธรภาค ตำรวจภูธรจังหวัด สถานีตำรวจต่างๆ กองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง และกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน

2.14 พัฒนาชุดอาวุธพิเศษขึ้นในกองบัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติดเพื่อใช้ในการจู่โจม ตรวจค้น จับกุม ผู้ค้ายาเสพติดที่มีแนวโน้มในการใช้ความรุนแรงต่อต้านการปราบปรามของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ทั้งนี้เพื่อลดโอกาสด้านความสูญเสียของฝ่ายเจ้าหน้าที่ตำรวจ

2.15 พัฒนาเทคโนโลยี อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ ในการสืบสวนและหาข่าวให้กับกองบัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติด ให้มีปริมาณที่เพียงพอและมีประสิทธิภาพที่เหนือกว่าฝ่ายผู้ค้ายาเสพติด และสามารถให้การสนับสนุนเจ้าหน้าที่ปราบปรามยาเสพติดอื่นๆ ในสังกัดกรมตำรวจได้

2.16 จัดหาครุภัณฑ์ ยานพาหนะ เครื่องใช้ สำหรับกองบัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติด และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด เพื่อทดแทนส่วนที่ชำรุด หรือล้าสมัยอย่างสม่ำเสมอ

2.17 พัฒนาระบบการสื่อสารของกองบัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติด และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดให้ทันสมัย สามารถใช้ประโยชน์ในการสืบสวนปราบปรามได้ โดยปราศจากการรั่วไหลของข่าวสาร

2.18 พัฒนาศูนย์ปราบปรามยาเสพติดในกองบัญชาการ หรือภาค ที่ได้จัดตั้งขึ้นแล้ว ตามนโยบายของกรมตำรวจ ให้มีการดำเนินงานที่เป็นเอกภาพและสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน

2.19 จัดหาครุภัณฑ์ และอุปกรณ์การสืบสวนให้กับชุดปฏิบัติการปราบปรามยาเสพติดของกรมตำรวจให้ครบถ้วน พอเพียงจะปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.20 พัฒนางานด้านการข่าวให้เป็นระบบ มีการกำหนดโครงสร้างและดำเนินการด้านการวิเคราะห์ข่าวให้มีประสิทธิผล

2.21 จัดหาอุปกรณ์ไมโครคอมพิวเตอร์ ให้กับชุดปฏิบัติการปราบปรามยาเสพติดของกรมตำรวจทุกชุด เพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน เพื่อประโยชน์ในการสร้างฐานข้อมูลการข่าวเกี่ยวกับยาเสพติด ของกรมตำรวจต่อไปในอนาคต

2.22 แสวงหางบประมาณเพื่อใช้เป็นเงินล่อซื้อยาเสพติดให้ตำรวจภูธรภาค ตำรวจภูธรจังหวัด กองบัญชาการตำรวจนครบาล สถานีตำรวจนครบาล กองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง และกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน

2.23 พัฒนาขีดความสามารถในการตรวจพิสูจน์ยาเสพติด โดยเพิ่มหน่วยตรวจพิสูจน์ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค เพิ่มห้องปฏิบัติการสำหรับใช้ในการตรวจพิสูจน์ รวมทั้งการจัดหา

เครื่องมือให้เพียงพอที่จะสามารถรองรับปริมาณงานด้านการตรวจพิสูจน์ได้โดยเร็ว ไม่เป็นอุปสรรคในการดำเนินคดี

2.24 พัฒนานุคลากรผู้ปฏิบัติงานในทุกระดับให้มีความรู้ ทักษะ และให้เกิดความชำนาญในด้านการสืบสวน สอบสวน ป้องกันปราบปรามยาเสพติด ตลอดจนการตรวจพิสูจน์ยาเสพติด

2.25 พัฒนาวิชาการปราบปรามยาเสพติด เพื่อให้บุคลากรด้านการปราบปรามยาเสพติดมีความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.26 เพิ่มความเข้มแข็งในการปฏิบัติตามแผนปราบปรามผู้เสพแอมเฟตามีนในขณะจับขัง รัดยนต์ ของกรมตำรวจ พ.ศ. 2537 ให้มากขึ้น โดยเฉพาะการคุ้มครองผู้จับขังรัดยนต์บรรทุก และรัดยนต์โดยสาร

2.27 ในการจัดทำแผนปฏิบัติการปราบปรามยาเสพติดประจำปี ให้มีการกำหนดเป้าหมายที่สามารถวัดได้ให้ชัดเจนและมีการติดตามประเมินผลอย่างจริงจัง นำผลการประเมินมาวิเคราะห์ เพื่อปรับแนวทางปฏิบัติงานให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของแผน

2.28 ประสานงานหน่วยงานอื่นๆ ในกระบวนการยุติธรรม เช่น อัยการ ราชทัณฑ์ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดและกรมวิทยาศาสตร์ เพื่อแก้ไขปัญหาข้อขัดข้องต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้การปราบปรามยาเสพติดบรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ

แผนปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติด สำนักงานตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2546 ระหว่าง 1 กุมภาพันธ์ - 30 เมษายน 2546

จากคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ 29 / 2546 เรื่อง การต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติด ซึ่งกำหนดจัดตั้งองค์กรนำในการปฏิบัติทุกระดับ กำหนดแนวทางปฏิบัติเพื่อเอาชนะยาเสพติด กำหนดปัจจัยสู่ความสำเร็จที่สำคัญในการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติด คือ “พลังมวลชน” และการจัดตั้งองค์กรในทุกระดับที่ชัดเจน เพื่อเป็นแกนนำรับผิดชอบในการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในลักษณะของการบูรณาการ กำหนดการบริหารจัดการโดยให้มีศูนย์อำนวยการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดแห่งชาติ (ศตส.) เป็นองค์กรอำนวยการระดับชาติ ตามคำสั่งนายกรัฐมนตรี ที่ 30 / 2546 และคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ 31 / 2546 ให้มีศูนย์การต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดระดับต่างๆ เป็นศูนย์กลางการปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในพื้นที่ โดยได้มอบนโยบายแก่หัวหน้าส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง เมื่อวันที่ 14 มกราคม 2546 ณ สถาบันราชภัฏสวนดุสิต ได้กำหนดจุดเน้นการบริหารแบบบูรณาการ โดยยึดพื้นที่เป็นหลัก (Area Approach) คือ ในระดับจังหวัด มอบหมายให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นหัวหน้ารับผิดชอบร่วมกับ ผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัด ปฏิบัติงานร่วมกับผู้แทนส่วนราชการในพื้นที่แบบบูรณาการในทุกๆ ด้าน คือ แนวคิด แผนงาน งบประมาณและการปฏิบัติ โดยมีแนวทางปฏิบัติ คือ 1 กุมภาพันธ์ - 30 เมษายน 2546 ดำเนินการยึดพื้นที่ทำลายแหล่งอบายมุข ตรวจสอบ ค้นหา และกดดันกวาดล้างผู้ผลิต ผู้ค้า โดยมุ่งที่เครือข่ายผู้ค้ารายสำคัญและการยึดทรัพย์ ตลอดจนดูแลผู้รายงานตัวให้รางวัลแก่ผู้มีผลการปฏิบัติงานดี รวมทั้งลงโทษเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องอย่างเด็ดขาด

2.2.5 การดำเนินการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของจังหวัดร้อยเอ็ด

ในส่วนของการตรวจราชการจังหวัดร้อยเอ็ด ได้จัดทำแผนปฏิบัติการเร่งรัดการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด รับรองนโยบายจากรัฐบาลและสำนักงานตำรวจแห่งชาติ โดยจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดระดับจังหวัด และให้แต่ละสถานีตำรวจภูธรอำเภอ/กิ่งอำเภอ มีศูนย์ปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดในระดับพื้นที่รับผิดชอบ ให้มีการปราบปรามยาเสพติดและแหล่งอบายมุขอย่างเป็นทางการภายใน 3 เดือน เริ่มปฏิบัติตั้งแต่ 1 กุมภาพันธ์ 2546 ถึงวันที่ 30 เมษายน 2546 คือในห้วงปฏิบัติการก็จะต้องมีการระดมสรรพกำลังที่มีอยู่ทั้งในด้านกำลังพล วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ ยานพาหนะ มีการสนธิกำลังปฏิบัติจากหน่วยต่างๆ ทุกระดับและแต่งตั้งชุดเฉพาะกิจปราบปรามยาเสพติดอีกอย่างน้อยสถานีตำรวจละ 1 ชุด โดยในระดับจังหวัดต้องมีการประสานกับผู้ว่าราชการจังหวัด ในระดับอำเภอต้องมีการประสานกับนายอำเภออย่างใกล้ชิด รวมทั้งการแสวงหาความร่วมมือจากองค์กรเอกชนในระดับพื้นที่โดยเร่งด่วน เพื่อที่จะหยุดยั้งปัญหา ยาเสพติดให้บรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลสูงสุด โดยใช้กลยุทธ์ในการดำเนินการต่อไปนี้

1. การจัดตั้งจุดตรวจ จุดสกัด ต่อการลักลอบลำเลียงยาเสพติดตามเส้นทางลำเลียงที่สำคัญ
2. ให้มีการปราบปรามอย่างเฉียบขาดต่อกลุ่มนักค้ายาเสพติดในพื้นที่
3. ให้มีการกำหนดเป้าหมายบุคคลที่มีบทบาทและพฤติกรรมเชื่อมโยงกับการค้ายาเสพติด โดยดำเนินการสืบสวน ปราบปรามในรูปแบบที่เหมาะสม
4. ทำการตรวจค้น ปิดล้อม หมู่บ้านค้ายาเสพติดที่สำคัญ จับกุมผู้ค้ายาเสพติดและกักกันอย่างต่อเนื่องในหมู่บ้านเป้าหมาย
5. ดำเนินการบำบัดรักษาต่อกลุ่มผู้เสพ เด็กและเยาวชนในพื้นที่ พื้นฟูสมรรถภาพตลอดจนรณรงค์ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหายาเสพติด
6. ดำเนินการกำกับดูแล ตรวจสอบ และควบคุมสถานบันเทิงและแหล่งอบายมุขทุกแห่งอย่างสม่ำเสมอ
7. จัดตั้งเครือข่าย “ สมิชชาต่อต้านยาเสพติด “ ระหว่างหมู่บ้านต่างๆ เพื่อให้เกิดการรวมตัวของมวลชน ตลอดจนดึงกลุ่มมวลชนที่มีอยู่แล้ว เช่น ลูกเสือชาวบ้าน ชมรม และสมาคมต่างๆ รวมทั้งพ่อค้า ประชาชน ข้าราชการทุกภาคส่วน มาเป็นแนวร่วมในการปฏิบัติงานและการแจ้งข่าวให้ศูนย์ปราบปรามยาเสพติดทราบ

3. แนวความคิดเกี่ยวกับความร่วมมือในทีมงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจชุดปราบปรามยาเสพติด

การมีส่วนร่วมหรือการร่วมมือร่วมใจนั้นเป็นอุดมการณ์ที่สำคัญอย่างยิ่งใหญ่ในการพัฒนาตนเองและหมู่คณะ แนวความคิดในการพึ่งพาตนเองนั้นได้กลายเป็นหลักการที่สำคัญในการทำให้กลุ่มชนรวมกลุ่มกัน เพื่อการป้องกันตนเองและการพัฒนา ซึ่งตามหลักพุทธศาสนานั้น ท่านโคตมะ ได้ยกย่องความพร้อมเพรียงกันว่า ความพร้อมเพรียงของหมู่คณะเป็นสุข และการสนับสนุนพร้อมเพรียงกันก็เป็นสุข ผู้ใดมีการพร้อมเพรียงกัน ตั้งอยู่ในธรรมย่อมไม่คลาดจากธรรมอันเกษม จาก โยคะพุทธทาสภิกขุ (พุทธทาสภิกขุ. 2529 ; อ้างถึงใน บุญทัน ดอกโรสง และ คณะ. 2529 : 106)

หลักสำคัญของการทำงานแบบมีส่วนร่วม มีดังนี้

1. เน้นประชาชนเป็นศูนย์กลางในการบริหารจัดการแก้ไขปัญหา (people –centred management) กล่าวคือ เน้นบทบาทของประชาชนและชุมชนเป็นศูนย์กลาง ชุมชนเป็นเจ้าของเรื่อง เจ้าของโครงการ เพื่อให้ชุมชนมีบทบาทแก้ไขปัญหาด้วยพลังความรู้ ความสามารถของตนเองมากขึ้น หน่วยงานภายนอกเป็นผู้ให้การสนับสนุนเรื่อง เทคนิค วิชาการ ความรู้ ตลอดจนงบประมาณสมทบ
2. พัฒนาขีดความสามารถและสร้างพลังกลุ่มชุมชนให้เข้มแข็ง (people Empowerment) “ช่วยให้เขาคิด “ไม่ใช่ “คิดให้เขาและ “ช่วยให้เขาทำ “ ไม่ใช่ “ทำให้เขา “(work with not work for) ทั้งนี้เพื่อให้กลุ่มหรือองค์กรเข้มแข็งสามารถบริหารจัดการพึ่งตนเองได้
3. พัฒนากระบวนการทำงานแบบที่มีส่วนร่วมจากชุมชน(peoples participation) ได้แก่ การวิเคราะห์ การเสนอแนะ การวิจารณ์ การตรวจสอบอย่างเปิดเผยโปร่งใส ช่วยคิด แนะนำ ปรับปรุง เช่น การมีส่วนร่วมระหว่างหน่วยงานรัฐกับองค์กรประชาชน และการมีส่วนร่วมระหว่างประชาชนด้วยกันเอง เป็นต้น
4. การมีหุ้นส่วนในกระบวนการพัฒนาและการทำงานร่วมกัน (partnership) ผนึกกำลังความรู้ความสามารถและความรับผิดชอบร่วมกัน เพื่อแก้ไขปัญหาในพื้นที่ เช่น การแก้ไขปัญหายาเสพติด จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย โดยเฉพาะหน่วยงานภาครัฐทั้งระดับภาค และระดับท้องถิ่น องค์กรเอกชนและประชาชนผู้ได้รับผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม จากปัญหายาเสพติดในอดีตการทำงานของหลายหน่วยงานมีลักษณะแย่งกันทำ ซ้ำซ้อน สิ้นเปลืองงบประมาณโดยไม่จำเป็นขาดประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาร่วมกัน ดำเนินงานสร้างสรรค์และสามัคคีไม่ใช่งานของหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง หรือเป็นงานฝักจากหน่วยงานอื่น ซึ่งเป็นการบั่นทอนพลังความร่วมมือและการทำงานแบบมีส่วนร่วม
5. การดำเนินโครงการและกิจกรรมร่วมกัน (Performance) เช่น การสร้างผลงาน และการติดตามตรวจสอบ ประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพของโครงการ เช่น ใช้งบประมาณน้อยแต่ได้ผลมาก

ไม่มีการสูญเสีย ทำให้ได้อย่างประหยัด ใช้ทรัพยากรบุคคลน้อย คุ่มค่า และที่สำคัญคือแก้ไขปัญหา ร่วมกับชุมชนได้ (สมนึก ปัญญาสิงห์. 2542 : 6 – 7)

ในการปฏิบัติหน้าที่ของชุดเฉพาะกิจปราบปรามยาเสพติดนั้น ต้องอาศัยการมีส่วนร่วม ทั้งภายใน ได้แก่ ทีมงานและภายนอก ได้แก่ ประชาชนและสังคม จึงจะทำให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมาย ดังนั้น การพัฒนาบุคลากรให้เกิดความสามัคคีและการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วม จึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ทั้งนี้เพราะประชาชนจะมีความรู้สึกเป็นเจ้าของกิจกรรม มีความรู้สึกผูกพันกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ ตามหลักการที่ว่า “ประชาชนคือตำรวจ ตำรวจคือประชาชน” ทำให้การปฏิบัติหน้าที่เป็นไปด้วยความราบรื่น นอกจากนี้ยังตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของประชาชนได้อย่างตรงจุดอีกด้วย

วิธีการส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอาจทำได้ในวิธีต่างๆ ซึ่งวิธีการดังต่อไปนี้อาจนำมาปรับใช้ได้ตามความเหมาะสม ได้แก่ การให้โอกาสประชาชนได้เข้าร่วมประชุมอภิปรายเกี่ยวกับแผนงาน หรือโครงการที่ดำเนินการอยู่ การเปิดโอกาสให้ถกเถียงแสดงความคิดเห็นได้แย้งในกรณีต่างๆ การให้เกียรติเป็นผู้ให้คำปรึกษาแนะนำในบางเรื่อง การให้มีโอกาสได้รายงานผลการปฏิบัติงานบางอย่างจากที่ได้รับมอบหมาย เป็นต้น (ศรีเพ็ญ คุรงคเดช. อ้างถึงใน ทนงศักดิ์ คุ่มไข่น้ำ. 2541 : 100 – 101)

สำหรับขั้นตอนที่จะให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานนั้น มีอยู่ 4 ขั้นตอน คือ การค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม การมีส่วนร่วมในการลงทุนและการปฏิบัติงาน การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน (อกิน ระพีพัฒน์ และ เจริญศักดิ์ ปิ่นทอง , อ้างถึงใน ทนงศักดิ์ คุ่มไข่น้ำ. 2541 : 95 – 96)

4. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ

4.1 ความหมายของความพึงพอใจ

ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้ทำการศึกษาและได้ให้คำจำกัดความเอาไว้ ดังนี้

สมิธ (Smith. 1965 ; อ้างถึงใน สุนันท์ ھرรษา. 2539 : 15) ได้เสนอแนวความคิดว่า ความพึงพอใจในการทำงานเป็นการบอกถึงระดับความพอใจมากน้อยของเจ้าหน้าที่ที่มีต่องานนั้น ว่าตอบสนองความต้องการของเขาได้เพียงใด และได้กล่าวอีกว่า เป็นความรู้สึกของเจ้าหน้าที่ที่มีต่องานทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ และสภาพแวดล้อม คือความพอใจในการทำงานเป็นผลรวมทางจิตวิทยา สรีรวิทยา และสิ่งแวดลอม ซึ่งจะทำให้ผู้ทำงานในหน่วยงานนั้นพูดได้อย่างจริงใจว่าเขาพอใจการทำงาน

มอร์ส (Morse. 1985 ; อ้างถึงใน พงษ์สวัสดิ์ จำรัสประเสริฐ. 2537 : 18) อธิบายว่า

ความพึงพอใจในการทำงาน หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างสามารถลดความเครียดของผู้ทำน้อยลง ถ้ามีความตึงเครียดมากจะทำให้เกิดความพึงพอใจในการทำงานความตึงเครียดนี้เป็นผลมาจากความต้องการของมนุษย์ หากมนุษย์ได้รับการตอบสนองความต้องการแล้วก็จะทำให้เกิดตึงเครียดลดลง อันเป็นผลให้เกิดความพึงพอใจในการทำงาน

วูล์แมน (Wolman. 1973 ; อ้างใน สุนันท์ ธรรมยา. 2539 : 16) ได้กล่าวว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกมีความสุขเมื่อได้รับผลสำเร็จตามความมุ่งหมายความต้องการหรือแรงจูงใจ

กิตติมา ปรีดีดิถ (2529 : 32) ได้ให้ความหมายของ ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานว่า หมายถึง ความรู้สึกชอบหรือพอใจที่มีต่อองค์ประกอบและสิ่งจูงใจในด้านต่างๆ ของงานและผู้ปฏิบัติงาน ได้รับการตอบสนองความต้องการของเขาได้

สตรัส และ เซเลส (Strauss and Sayles. 1980 ; อ้างถึงใน พงษ์สวัสดิ์ จำรัสประเสริฐ. 2537 : 87) กล่าวว่า ความพึงพอใจในงานหมายถึง ความรู้สึกพอใจในงานที่ทำและเต็มใจปฏิบัติงานนั้น ให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์กร จะรู้สึกพอใจเมื่องานนั้นให้ประโยชน์ตอบแทน

ฮอปปก (Hoppock. 1981 ; อ้างถึงใน ชูรัตน์ ปานเหง้า. 2537 : 33) ได้ให้ความหมายความพึงพอใจในการปฏิบัติงานว่า เป็นความรู้สึกด้านจิตใจ สภาพร่างกายและสภาพแวดล้อม จนเป็นมูลเหตุให้บุคคลรู้สึกว่ามี ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของเขา

แม็คคอร์มิก และ ทิฟฟิน (McCormick and Tiffin ; อ้างถึงใน อำนวย เตชะสุข. 2533 : 58) กล่าวว่า ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานเป็นอารมณ์ด้านบวกที่เกิดจากการตอบสนองของผลการทำงาน การประเมินว่างานนั้นสำเร็จหรือมีคุณค่า ส่วนความไม่พึงพอใจในการปฏิบัติงานจะเป็นผลมาจากการประเมินว่าถูกปฏิเสธ ความรู้สึกอึดอัด หรือความรู้สึกเป็นลบกับคุณค่าของงาน

จากความหมายที่กล่าวมาอาจสรุปได้ว่า ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน หมายถึงความรู้สึกสมหวัง และมีสุขที่เกิดการตอบสนองความต้องการในการปฏิบัติหน้าที่ บุคคลมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานและมีความสุขกับการทำงาน

4.2 ทฤษฎีที่เป็นพื้นฐานแห่งความต้องการและความพึงพอใจของมนุษย์

4.2.1 ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของ มาสโลว์ (Maslow's General Theory of Human Motivation)

มาสโลว์ (Maslow. 1968 : 153-154) ได้เสนอแนวคิดที่ว่า มนุษย์ทุกคนมีความต้องการเหมือนกัน แต่ความต้องการนั้นเป็นลำดับขั้น โดยเขาได้ตั้งสมมติฐานเกี่ยวกับความต้องการของมนุษย์ไว้ดังนี้

1. มนุษย์มีความต้องการ และความต้องการมีอยู่เสมอและไม่มีที่สิ้นสุด

2. ความต้องการที่ได้รับตอบสนองแล้ว จะไม่เป็นสิ่งจูงใจสำหรับพฤติกรรมต่อไป
ความต้องการที่ได้รับการตอบสนองเท่านั้นที่เป็นสิ่งจูงใจของพฤติกรรม

3. ความต้องการของคนจะซ้ำซ้อนกัน บางทีความต้องการหนึ่งได้รับการตอบสนอง
ยังไม่สิ้นสุด ก็เกิดความต้องการด้านอื่นขึ้นมาอีก

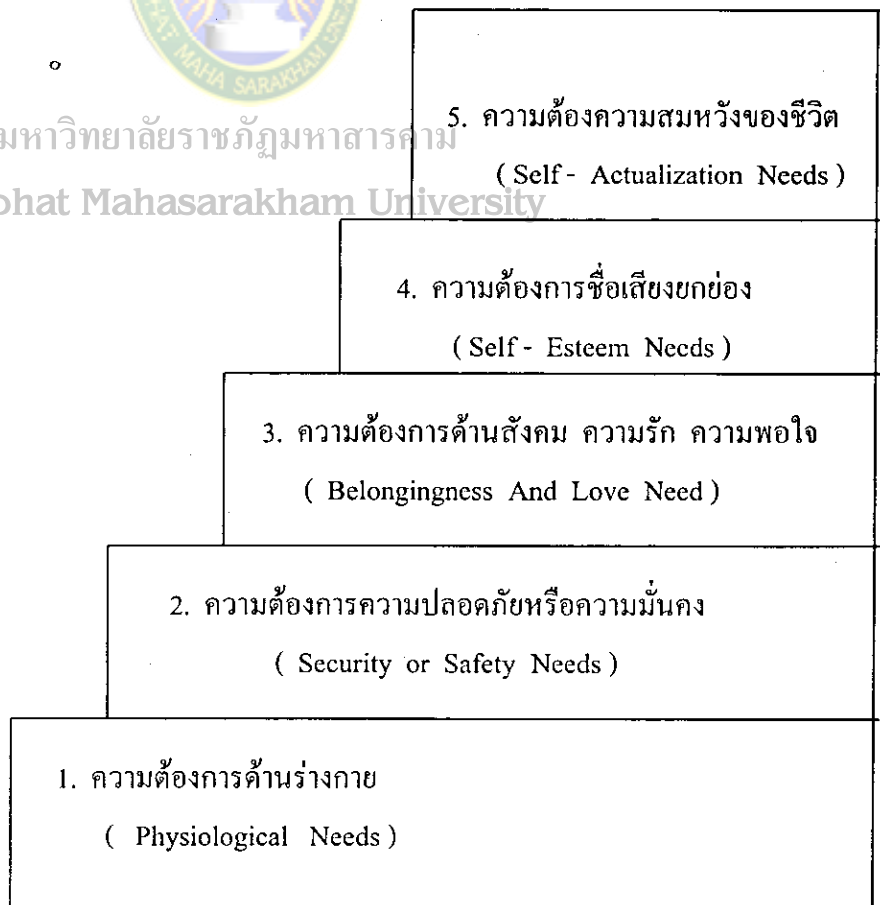
4. ความต้องการของคนมีลักษณะเป็นลำดับขั้นตามความสำคัญ กล่าวคือ เมื่อความ
ต้องการในระดับต่ำได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการระดับสูงจะเรียกร้องให้มีการตอบสนอง

ลำดับความต้องการ มาสโลว์ (Maslow) เรียกว่า “Hierarchy of Needs” มี 5 ลำดับ
ขั้นจากต่ำไปหาสูง ดังนี้

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Rajabhat Mahasarakham University

แผนภูมิที่ 1 ความต้องการของมนุษย์ทั้ง 5 ชั้น ของมาสโลว์

ที่มา : มาสโลว์ (Maslow. 1968 : 153 – 154)

ส่วนรายละเอียดของความต้องการของมนุษย์ทั้ง 5 ชั้น ของมาสโลว์ มีดังนี้

1. ความต้องการทางด้านร่างกาย (Physiological Needs) เป็นความต้องการเบื้องต้น เพื่อความอยู่รอด เช่น ความต้องการในเรื่องอาหาร น้ำ ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค ความต้องการพักผ่อน และความต้องการทางเพศ ฯลฯ ความต้องการทางด้านร่างกายจะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของคน ก็ต่อเมื่อ ความต้องการทางด้านร่างกายยังไม่ได้รับการตอบสนองเลย

2. ความต้องการความปลอดภัยหรือความมั่นคง (Security or Safety Needs) ถ้าหาก ความต้องการทางด้านร่างกายได้รับการตอบสนองตามสมควรแล้ว มนุษย์ก็จะมีความต้องการในขั้นต่อไปที่สูงขึ้น คือ ความต้องการทางด้านความปลอดภัยหรือความมั่นคงต่างๆ ความต้องการทางด้านความปลอดภัยจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับการป้องกันเพื่อให้เกิดความปลอดภัยจากอันตรายต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับร่างกาย ความสูญเสียทางด้านเศรษฐกิจ ส่วนความมั่นคงนั้น หมายถึง ความต้องการความมั่นคงในการดำรงชีพ เช่น ความมั่นคงในหน้าที่การงาน สถานะทางสังคม

3. ความต้องการด้านความรัก และเป็นส่วนหนึ่งของสังคม (Belongingness and Love Needs) ภายหลังจากที่คนได้รับการสนองในสองขั้นดังกล่าวแล้ว ก็จะมีความต้องการที่สูงขึ้น คือ ความต้องการทางด้านสังคมจะเริ่มเป็นสิ่งจูงใจที่สำคัญต่อพฤติกรรมของคน ความต้องการทางด้านนี้เป็น ความต้องการเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกัน และการได้รับการยอมรับจากบุคคลอื่นและมีความรู้สึกว่าคุณเอง นั้นเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มทางสังคมอยู่เสมอ

4. ความต้องการมีความภาคภูมิใจในตนเอง (Self-Esteem Needs) ความต้องการขั้นต่อมาจะเป็นความต้องการที่ประกอบด้วยสิ่งต่างๆ ดังนี้ คือ ความมั่นใจในตนเองในเรื่องความสามารถ ความรู้และความสำคัญในตัวของตัวเอง รวมตลอดทั้งความต้องการที่จะมีฐานะเด่นเป็นที่ยอมรับของบุคคลอื่น หรืออยากที่จะให้บุคคลอื่นยกย่องสรรเสริญในความรับผิดชอบในหน้าที่การงาน การดำรงตำแหน่งที่สำคัญในองค์การ

5. ความต้องการที่จะเข้าใจตนเองอย่างแท้จริง (Self-Actualization or Self-realization) ลำดับขั้นตอนความต้องการที่สูงสุดของมนุษย์ก็คือ ความต้องการที่อยากจะได้รับผลสำเร็จในชีวิตตามความนึกคิด หรือความคาดหวัง ทะเยอทะยานใฝ่ฝันภายหลังจากที่มนุษย์ได้รับการตอบสนองความต้องการทั้ง 4 ชั้น อย่างครบถ้วนแล้ว ความต้องการในขั้นนี้จะเกิดขึ้นและมักจะเป็นความต้องการที่เป็นอิสระเฉพาะแต่ละคน ซึ่งต่างก็มีความนึกคิดใฝ่ฝันอยากที่จะประสบความสำเร็จในสิ่งที่ตนคาดฝันไว้สูงส่งในทัศนะของตน

มาสโลว์ ได้ตั้งสมมติฐานของความต้องการของมนุษย์ไว้ว่า ความต้องการของมนุษย์ ทั้ง 5 ชั้น มีความสำคัญไม่เท่ากัน และมนุษย์จะมีความต้องการอยู่เสมอไม่มีที่สิ้นสุด ขณะที่ความต้องการใดได้รับการตอบสนองแล้วความต้องการอย่างอื่นจะเข้ามาแทนที่ ความต้องการที่ได้รับการตอบสนอง

แล้วจะไม่เป็นสิ่งจูงใจต่อไป ส่วนความต้องการที่ยังไม่ได้รับการตอบสนองก็จะเป็นสิ่งจูงใจ และนอกจากนี้ลักษณะความต้องการของมนุษย์ในแต่ละขั้นตอนจะมีลักษณะที่คาบเกี่ยวกันอยู่ตลอดเวลา กล่าวคือเมื่อความต้องการในขั้นตอนใดตอนหนึ่งได้รับการตอบสนองความต้องการในขั้นต่อไป จะเข้ามาแทนที่ไปเรื่อยๆ โดยไม่จำเป็นว่าขั้นตอนที่ได้รับการตอบสนองแล้วนั้น จะต้องได้รับการตอบสนองจนถึงที่สุด

4.2.2 ทฤษฎีการจูงใจตามแนวคิด เฮอร์ซเบิร์ก (Herzberg)

ทฤษฎีปัจจัยจูงใจ-ปัจจัยค้ำจุน หรือทฤษฎีองค์ประกอบคู่ของเฮอร์ซเบิร์ก (The Motivation-Hygiene Theory or Two Factors Theory)

เฮอร์ซเบิร์ก (Herzberg, 1959 : 71-79) ได้เสนอรายงานผลการวิจัยเรื่อง “การจูงใจในการทำงาน” (The Motivation of Work) ออกมาเผยแพร่ในปี ค.ศ. 1959 เพื่อเสนอทฤษฎีจูงใจ ค้ำจุน (The Motivation Hygiene Theory) หรือบางที่เรียกว่าทฤษฎีองค์ประกอบคู่ (Dual Factor Theory) มูลเหตุที่ทำให้เฮอร์ซเบิร์กและคณะได้ทำการวิจัย และเสนอทฤษฎีดังกล่าวขึ้นมาก็เพื่อจะตอบคำถามที่ว่า “ผู้ปฏิบัติงานต้องการอะไรจากงานของเขา” และเพื่อพิสูจน์สมมติฐานหลักที่ว่า องค์ประกอบที่นำไปสู่ทัศนคติในทางบวกและองค์ประกอบที่นำไปสู่ทัศนคติทางลบในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน ซึ่งค้ำกับสมมติฐานเดิม ที่ว่าองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติในทางบวกในการปฏิบัติงาน และมีอิทธิพลต่อ ทัศนคติทางลบด้วย โดยพวกเขาได้ทำการสัมภาษณ์วิศวกรและนักบัญชีจำนวนประมาณ 200 คนจาก 9 แห่ง ในเมืองพิตสเบิร์ก (Pittsburg) โดยได้ถามเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่วิศวกรและนักบัญชีซึ่งมีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานเรียกว่ามีอะไรบ้าง ทำให้ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานมากขึ้น หรือลดลง และได้ถามโดยให้ผู้ตอบย้อนนึกไปถึงเวลาที่มีความรู้สึกที่ดีและไม่ดีต่อการปฏิบัติงาน ทั้งนี้เพื่อหาเหตุผลที่ว่าทำไมผู้ตอบจึงมีความรู้สึกเช่นนั้น นอกจากนี้ยังได้ถามเกี่ยวกับความรู้สึกพึงพอใจในงานว่ามีผลในการปฏิบัติงาน ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และความเป็นอยู่หรือไม่ จากการวิเคราะห์ผลที่ได้ปรากฏว่า มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกที่ดี และไม่ดีของผู้ถูกสัมภาษณ์ ซึ่งแบ่งได้เป็น 2 ประเภทคือ

ปัจจัยจูงใจ (Motivation Factor) และปัจจัยค้ำจุน (Hygiene) ปัจจัยจูงใจเป็นปัจจัยที่นำไปสู่ทัศนคติในทางบวก เพราะทำให้เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ซึ่งมีลักษณะสัมพันธ์กับเรื่องางานโดยตรง นั่นคือ ความต้องการที่จะได้รับความสำเร็จตามความนึกคิดของตนเอง (Self-Actualization or Self Realization) คือ เป้าหมายสูงสุดของมนุษย์ซึ่งกล่าวตรงกันหลายทฤษฎี

1. ปัจจัยจูงใจหรือปัจจัยกระตุ้น (Motivation Factor) หมายถึง ตัวที่ทำให้เกิดความพอใจ (Satisfiers) มีความสัมพันธ์โดยตรงกับแรงจูงใจภายในที่เกิดจากงานที่ทำได้แก่

1.1 ความสำเร็จในการทำงานของบุคคล (Working Achievement) ความรู้สึกพอใจและปลาบปลื้มใจในผลสำเร็จของงานเมื่อเขาได้ทำงานหรือแก้ปัญหาต่างๆ ได้เป็นผลสำเร็จปัจจัยนี้เน้นว่ามีความสำคัญมากที่สุด

1.2 การยอมรับนับถือ (Recognition) หมายถึง การได้รับการยกย่องชมเชย ยอมรับนับถือ หรือได้รับการแสดงความยินดีจากผู้บังคับบัญชา ผู้ร่วมงานหรือบุคคลอื่น ๆ ทำให้เกิดความภาคภูมิใจ ปัจจัยนี้มักจะเกิดขึ้นควบคู่กับความสำเร็จในงาน

1.3 ลักษณะของงาน (Work Itself) หมายถึง ลักษณะงานที่สนใจและท้าทายความสามารถ งานที่ต้องใช้ความคิด ประดิษฐ์คิดค้นสิ่งใหม่ๆ แบบใหม่ ทำให้เขาเกิดความพึงพอใจ

1.4 ความรับผิดชอบ (Responsibility) หมายถึง การที่ผู้บังคับบัญชาให้โอกาสแก่ผู้ทำงาน ได้รับความรับผิดชอบต่อการทำงานของตนอย่างเต็มที่ ไม่จำเป็นต้องตรวจตราหรือควบคุมมากเกินไป

1.5 ความก้าวหน้า (Working Advancement) หมายถึง การได้รับเลื่อนเงินเดือนหรือ ตำแหน่งให้สูงขึ้น รวมถึงโอกาสที่จะได้เพิ่มพูนความรู้ ความสามารถในการทำงานเพื่อความเจริญก้าวหน้า ในการทำงานด้วย

2. ปัจจัยค้ำจุน (Hygiene Factor) ปัจจัยนี้เป็นตัวทำให้ไม่พอใจ (Dissatisfiers) มีความสัมพันธ์ โดยตรงกับสิ่งแวดล้อมภายนอก เป็นแรงจูงใจภายนอกที่เกิดจากภาวะการทำงานได้แก่

2.1 เงินเดือน (Salary) เงินเดือนและการเลื่อนขั้นเงินเดือนในหน่วยงานนั้นเป็นที่พอใจของ บุคลากรที่ทำงาน มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

2.2 โอกาสที่จะได้รับความก้าวหน้าในอนาคต (Possibility of Growth) หมายถึงสถานการณ์ที่บุคคลสามารถได้รับความก้าวหน้าในทักษะ (Skill) วิชาชีพ

2.3 ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน (Relationship with Supervisor and Peers) หมายถึง การติดต่อไม่ว่าจะเป็นกริยา หรือวาจาที่แสดงถึงความสัมพันธ์อันดีต่อกัน มีความเข้าใจกัน และกันอย่างดี

2.4 สถานะของอาชีพ (Job Status) หมายถึง อาชีพนั้นเป็นที่ยอมรับนับถือของสังคมมีเกียรติและศักดิ์ศรี

2.5 นโยบายและการบริหารงาน (Policy and Administration) หมายถึง การจัดการและการบริหารงานขององค์การการติดต่อสื่อสารภายในองค์การ

2.6 สภาพการทำงาน (Working Condition) ได้แก่ สภาพทางกายภาพของงาน เช่น แสง เสียง อากาศ ชั่วโมงการทำงาน รวมทั้งลักษณะสิ่งแวดล้อมอื่นๆ เช่น อุปกรณ์หรือเครื่องมือต่างๆ

2.7 ความเป็นอยู่ส่วนตัว (Personal Life) หมายถึง ความรู้สึกที่ดีหรือไม่ดี อันเป็นผลที่ได้รับจากงานในหน้าที่ เช่น การที่บุคคลถูกย้ายไปทำงานในที่แห่งใหม่ ซึ่งห่างไกลจากครอบครัว ทำให้มีความสุขและไม่พอใจกับการทำงานในที่แห่งใหม่

2.8 ความมั่นคงในงาน (Security) หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อความมั่นคงในการทำงาน ความยั่งยืนของอาชีพหรือความมั่นคงขององค์การ

2.9 วิธีการปกครองบังคับบัญชา (Supervision-Technique) หมายถึง ความสามารถของผู้บังคับบัญชาในการดำเนินงานหรือความยุติธรรมในการบริหาร

ปัจจัยค่าจูนไม่ใช่เป็นสิ่งจูงใจที่จะทำให้ผลผลิตเพิ่มขึ้น แต่จะเป็นข้อกำหนดเบื้องต้นเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความไม่พอใจในงานที่ทำอยู่ การค้นพบที่สำคัญจากการศึกษาของเฮร์ซเบิร์ก คือ ปัจจัยค่าจูนนั้นจะมีผลกระทบต่อความไม่พอใจในงานที่ทำ กล่าวคือ ปัจจัยค่าจูนย่อมจะเป็นสาเหตุทำให้เกิดความไม่พอใจในงานที่ทำถ้าหากว่าปัจจัยค่าจูนไม่มีอยู่ แต่ถ้าหากว่าปัจจัยค่าจูนมีอยู่ก็ไม่ได้หมายความว่าคนจะมีความพอใจในงานที่ทำเท่านั้นเอง ส่วนปัจจัยจูงใจก็ไม่ได้เป็นปัจจัยที่เป็นสาเหตุทำให้เกิดความไม่พอใจในงานที่ทำ แต่จะเป็นปัจจัยที่กระตุ้นหรือจูงใจให้คนเกิดความพอใจในงานที่ทำเท่านั้น ดังนั้น ข้อเสนอสมมติฐานที่สำคัญของเฮร์ซเบิร์ก ก็คือความพอใจในงานที่ทำจะเป็นสิ่งที่จูงใจในการปฏิบัติ

ตารางที่ 6 เปรียบเทียบองค์ประกอบที่ทำให้เกิดความไม่พอใจและความพอใจในงาน

สิ่งที่สร้างความไม่พอใจในงาน (Dissatisfies or Hygiene)	สิ่งที่สร้างความพอใจในงาน (Satisfies or Motivators)
1. นโยบายและการบริหาร	1. ความสำเร็จในงาน
2. วิธีการบังคับบัญชา	2. การยอมรับนับถือ
3. สัมพันธภาพกับผู้บังคับบัญชา	3. ลักษณะของงาน
4. สัมพันธภาพกับเพื่อนร่วมงาน	4. ความรับผิดชอบ
5. สภาพการทำงาน	5. ความก้าวหน้า

Motivators Hygiene Theory ของ เฮร์ซเบิร์ก (Herzberg) สรุปได้ว่า

1. ปัจจัยจูงใจหรือปัจจัยกระตุ้น (Motivation Factors)

- 1.1 เมื่อไม่ได้รับการตอบสนองความต้องการ ความพอใจ และแรงจูงใจจะไม่เกิดขึ้น
- 1.2 เมื่อได้รับการตอบสนองความต้องการ ความพอใจ และแรงจูงใจจะเกิดขึ้น

2. ปัจจัยค่าจูน (Hygiene Factors)

- 2.1 เมื่อไม่ได้รับการตอบสนองความต้องการ ความไม่พอใจในงานที่ทำจะไม่เกิดขึ้น แต่ก็ได้ไม่ได้เพิ่มความพอใจ หรือแรงจูงใจ
- 2.2 เมื่อได้รับการตอบสนองความต้องการ ความไม่พอใจในงานที่ทำจะไม่เกิดขึ้น แต่ก็ได้ไม่ได้เพิ่มความพอใจหรือแรงจูงใจ

4.2.3 ทฤษฎี X และทฤษฎี Y ของแมคเกรเกอร์

แมคเกรเกอร์ (Mcgregor. 1996 ; อ้างถึงใน อาคม เกสร. 2542 : 26) ได้ตั้งสมมติฐานเกี่ยวกับแบบแผนพฤติกรรมของคนในองค์การไว้ในรูปทฤษฎี X และทฤษฎี Y ดังนี้

ทฤษฎี X ได้ตั้งสมมติฐานเกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์ในลักษณะที่ไม่ดี ดังนี้

1. คนโดยทั่วไปจะไม่ต้องการทำงาน ถ้ามีโอกาสหลีกเลี่ยงบิดพริ้วได้ก็จะทำทันทีเพื่อตนจะได้ไม่ต้องเหน็ดเหนื่อยในการทำงานนั้นๆ

2. คนไม่ชอบทำงาน จึงต้องมีการใช้อำนาจบังคับ ควบคุม แนะนำ หรือขู่ว่าจะลงโทษเพื่อให้งานสำเร็จตามวัตถุประสงค์

3. คนโดยเฉลี่ยชอบให้มีผู้คอยแนะนำชี้แนวทางในการทำงาน พยายามหลีกเลี่ยงความรับผิดชอบ มีความทะเยอทะยานน้อย ต้องการความปลอดภัยมากกว่าสิ่งใด

โดยสาระสำคัญแล้ว ทฤษฎี X ซึ่งให้เห็นว่า โดยธรรมชาติของมนุษย์ไม่ชอบทำงานพยายามหลีกเลี่ยงงานเมื่อมีโอกาส ในขณะที่เดียวกันมนุษย์สนใจประโยชน์ส่วนตนเป็นที่ตั้ง ดังนี้ในการสร้างแรงจูงใจเพื่อคนปฏิบัติงานต้องใช้การบังคับให้เกิดความเกรงกลัว และให้ผลตอบแทนทางกายภาพ ทฤษฎีนี้แม้มิได้กล่าวชัดเจนว่า จะใช้วิธีลงโทษหรือขู่ด้วยวิธีใดก็ตามแต่ก็แสดงออกถึงการบังคับโดยทางอ้อมด้วยวิธีจ่ายผลตอบแทนโดยตรงเท่านั้น

ทฤษฎี Y ตั้งสมมติฐานเกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์ในลักษณะที่ดี ดังนี้

1. คนมักจะทุ่มเทร่างกายและแรงใจให้กับงานตามปกติราวกับว่าเป็นของเล่น หรือการพักผ่อน ทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับลักษณะงานและลักษณะของการควบคุมงาน

2. การควบคุมจากบุคคลอื่นและการบังคับข่มขู่ ไม่ใช่วิธีเดียวที่จะให้คนทำงานบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ ทุกคนปรารถนาที่จะเป็นตัวของตัวเองและควบคุมตัวเองในการทำงาน เพื่อสัมฤทธิ์ผลตามวัตถุประสงค์ที่เขามีส่วนผูกพัน

3. การที่คนมีความผูกพันต่อวัตถุประสงค์จะเป็นแรงจูงใจอย่างหนึ่ง ที่จะผลักดันให้เกิดสัมฤทธิ์ผลตามวัตถุประสงค์ที่ตนมีส่วนผูกพัน

4. คนเราไม่เพียงแต่ต้องการมีความรับผิดชอบด้วยตัวเองเท่านั้น แต่ยังแสวงหาความรับผิดชอบเพิ่มขึ้นอีกด้วย

5. คนส่วนมากมีความสามารถค่อนข้างสูงในการใช้จินตนาการ ความเฉลียวฉลาด และความคิดสร้างสรรค์ในการแก้ปัญหาองค์การ

ทฤษฎี Y เป็นแนวความคิดที่ดำเนินถึงจิตวิทยาของมนุษย์อย่างลึกซึ้ง และเป็นการมอง

พฤติกรรมของมนุษย์ในองค์การจากสภาพความเป็นจริง การดำเนินงานในองค์การจะสำเร็จโดยได้รับความร่วมมืออย่างจริงจัง และมีโอกาสใช้ความรู้ความสามารถของแต่ละบุคคล โดยให้ตั้งอยู่ในความพอใจด้วย

4.2.4 ทฤษฎีจิตใจในผลสัมฤทธิ์ ของ เดวิด แมคเคลนแลนด์ (Devid McClelland)

เดวิด แมคเคลนแลนด์ (Devid McClelland.1940 ; อ้างถึงใน สุเทพ สุขสว่าง. 2538 : 14-15) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับสิ่งจูงใจของมนุษย์ในการทำงานให้สำเร็จ สำหรับบุคคลในระดับสังคมซึ่งได้พบว่า สิ่งจูงใจในการปฏิบัติงาน มีอยู่ 3 ประการ คือ

1. ความต้องการความรักใคร่ชอบพอ (Need For Affiliation) หมายถึง ความปรารถนาที่จะสร้างเสริมและรักษาสัมพันธ์กับคนอื่น ความปรารถนาที่จะให้บุคคลอื่นนิยมชมชอบ และการยอมรับของผู้อื่นด้วย
2. ความต้องการมีอำนาจ (Need For Power) หมายถึง ความต้องการที่จะให้ผู้อื่นมีพฤติกรรมตามต้องการ หรือเป็นความต้องการที่จะมีอำนาจในการบังคับบัญชาและมีอิทธิพลเหนือคนอื่นสามารถในการควบคุมคนอื่นได้
3. ความต้องการที่จะประสบผลสำเร็จ(Need For Affiliation) หมายถึง ความต้องการที่จะให้งานที่ทำนั้นประสบผลสำเร็จที่ดีที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับมาตรฐานหรือเป็นแรงจูงใจที่จะกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้ดีกว่าเดิม และมีประสิทธิภาพสูงกว่า มีผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย แมคเคลนแลนด์ (McClelland) และเพื่อนร่วมงานพบว่า ความต้องการที่จะประสบผลสำเร็จมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกอย่างสูงกับการทำงานที่มีผลในระดับสูง (High Levels Of Job Performance) กับความสำเร็จในด้านการบริหาร (Executive Success)

จากการศึกษา แมคเคลนแลนด์ (McClelland) พบว่า สิ่งจูงใจสำคัญที่สุดของมนุษย์ คือ ความต้องการความสำเร็จ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ คนเรามีความปรารถนาที่จะทำในสิ่งที่คิดว่า แมคเคลนแลนด์ (McClelland) ได้ให้คำจำกัดความของ “ ความต้องการความสำเร็จ “ ว่า หมายถึง ความปรารถนาที่จะทำในสิ่งใดให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี พยายามเอาชนะอุปสรรคต่างๆ มีความสบายใจเมื่อประสบผลสำเร็จ และมีความวิตกกังวลเมื่อไม่ประสบความสำเร็จ แมคเคลนแลนด์ (McClelland) กล่าวว่า ผู้ที่มีแรงจูงใจในด้านความสำเร็จจะต้องมีคุณลักษณะ 3 ประการ คือ

1. พวกเขาต้องการกำหนดเป้าหมายของตนเอง ไม่ต้องการความเลื่อนลอยไร้เป้าหมาย และพวกเขาต้องการควบคุมความสำเร็จในเป้าหมายมาก
2. พวกเขาไม่กำหนดเป้าหมายที่ยากหรือง่ายต่อความสำเร็จมากเกินไป ผู้ที่มีแรงจูงใจในด้านความสำเร็จสูงต้องการเอาชนะ ดังนั้นพวกเขาจะไม่กำหนดเป้าหมายที่ยากต่อความสำเร็จมากเกินไป อย่างไรก็ตามเป้าหมายที่ง่ายต่อความสำเร็จจนเกินไปก็จะไม่ตอบสนองความพอใจของพวกเขา

3. พวกเขาต้องการทราบผลการปฏิบัติงานของพวกเขา ผู้ที่มีแรงจูงใจด้านความสำเร็จ ต้องการรู้ว่าพวกเขาทำงานได้ดีแค่ไหน

4.2.5 ทฤษฎีของ อี อาร์ จี ของ เอลเดอร์เฟอร์ (Alderfer) (E. R.G. Theory) เอลเดอร์เฟอร์ (Alderfer 1981 ; อ้างถึงใน อรุณ รักธรรม. 2526 : 52) ได้นำพื้นฐานความรู้จากทฤษฎีของ มาสโลว์ (Maslow) และ เฮร์ซเบิร์ก (Herzberg) มาสร้างรูปแบบทฤษฎีการสร้างแรงจูงใจขึ้นใหม่ที่คล้ายคลึงกัน โดยได้แบ่งความต้องการของมนุษย์ออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

1. ความต้องการอยู่รอด (E – Existence) เป็นความต้องการทางด้านร่างกาย และความต้องการมีสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ เช่น อาหาร ที่อยู่อาศัย เงินค่าจ้าง เงินโบนัส เป็นต้น
2. ความต้องการความสัมพันธ์ (R – Relatedness) เป็นความต้องการความสัมพันธ์ต่างๆ ที่มีต่อกันระหว่างบุคคลในองค์การเป็นความต้องการทุกชนิดในเชิงมนุษยสัมพันธ์ เช่น สมาชิกในครอบครัว ผู้บังคับบัญชา ผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน เป็นต้น
3. ความต้องการก้าวหน้าเติบโต (G – Growth) เป็นความต้องการเกี่ยวกับการพัฒนาการเปลี่ยนแปลงสถานภาพ และการเติบโตก้าวหน้าของพนักงานเป็นผู้ริเริ่มบุกเบิกกิจกรรมใหม่ๆ ที่มีโอกาสใช้ความรู้ความสามารถใหม่ๆ มีโอกาสได้สัมผัสงานใหม่หลายด้านมากขึ้น

ทฤษฎี ERG มีข้อสันนิษฐานที่สำคัญ 3 ประการ ที่มีส่วนคล้ายคลึงและแตกต่างจากทฤษฎีของ มาสโลว์ ดังนี้คือ

1. หากความต้องการระดับใดได้รับการตอบสนองน้อย ความต้องการประเภทนั้นจะมีอยู่สูง เช่น การตอบสนองด้วยเงินเดือนมีน้อย ก็จะมีความต้องการด้านนี้มากขึ้น
2. หากความต้องการประเภทที่อยู่ต่ำกว่าได้รับการตอบสนองมากพอแล้ว จะทำให้ความต้องการประเภทที่อยู่สูงกว่ามีมากยิ่งขึ้น เช่น ได้รับค่าจ้างแรงงานมากพอแล้ว ก็จะต้องการยอมรับจากเพื่อนร่วมงานมากขึ้น เป็นต้น
3. หากความต้องการประเภทที่อยู่สูงมีอุปสรรคขัดขวางได้รับการตอบสนองน้อย ก็จะทำให้ความต้องการประเภทที่ต่ำกว่าลงไปมีความสำคัญมากขึ้น เช่น ไม่มีโอกาสจะเปลี่ยนงานใหม่ที่ท้าทายมากขึ้น ก็จะหันมาสนใจและต้องการความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานมากขึ้น เป็นต้น

จากข้อสันนิษฐานนี้เห็นได้ว่า 2 ประการแรก มีความคล้ายคลึงกับทฤษฎีของ มาสโลว์ (Maslow) เน้นการได้รับการตอบสนองเป็นขั้นๆ และก้าวหน้าเรื่อยไป ส่วนทฤษฎีของ เอลเดอร์เฟอร์ (Alderfer) สามารถจะถอยหลังไปด้วย โดยความต้องการใดไม่ได้รับการตอบสนอง ก็จะย้อนกลับไปหาความต้องการขั้นต่ำกว่าทันที

MASLOW	HERZBERG	ALDERFER	McCLELLAND
ความสำเร็จ	ปัจจัยสูง	ความเติบโต	ความสำเร็จ
การยอมรับ			อำนาจ
สังคม	ปัจจัยต่ำรักษา	ความสัมพันธ์	ความสัมพันธ์ หรือความรัก
ความปลอดภัย			
กายภาพ			

แผนภูมิที่ 2 เปรียบเทียบทฤษฎีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของ Maslow , Herzberg , Alderfer และ McClelland

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

5.1 งานวิจัยภายในประเทศ

Rajabhat Mahasarakham University

สกุล แสงแก้ว (2523 : บทความย่อ) ได้ศึกษาความพึงพอใจในงานของตำรวจชั้นประทวน ในสถานีตำรวจนครบาล พบว่า มีความพึงพอใจในส่วนรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีความรู้สึกพึงพอใจเกี่ยวกับความก้าวหน้าของการทำงานอยู่ในระดับสูงสุด และมีความพึงพอใจในสภาพแวดล้อมของการทำงานในอันดับต่ำสุด

สมเกียรติ พ่วงทรัพย์ (2526 : บทความย่อ) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อสัมฤทธิ์ผลในการปฏิบัติหน้าที่ที่สืบสวนจับกุมของตำรวจนครบาล ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติหน้าที่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ การมีส่วนร่วมของประชาชน การได้รับความร่วมมือกับตำรวจหน่วยอื่น การได้รับการสนับสนุนการทำงาน ความก้าวหน้าในการทำงาน และประสิทธิภาพในการทำงาน ส่วนปัจจัยการใช้ประโยชน์จากวิทยาการตำรวจและการฝึกอบรมแผนใหม่ในการทำงานนั้น พบว่า ไม่มีความสัมพันธ์ทางสถิติกับการปฏิบัติหน้าที่

ไกรสุข สิ้นสุข (2533 : บทความย่อ) ได้ศึกษาเรื่องนโยบายการปราบปรามยาเสพติด ผลการศึกษพบว่า ปัญหายาเสพติดในประเทศไทยขณะนี้มีความรุนแรงมาก และจะทวีความรุนแรงมากขึ้นกว่าเดิมในทศวรรษหน้า เฮอร์โธเป็นยาเสพติดที่เป็นปัญหาสังคมมากที่สุด ทั้งในปัจจุบันและทศวรรษหน้า ขณะนี้ประเทศไทยมีนโยบายในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดให้โทษคืออยู่แล้ว และนโยบายการปราบปรามยาเสพติดจะต้องเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมในทศวรรษหน้า ในการนำนโยบาย

การปราบปรามยาเสพติดไปปฏิบัตินั้น ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เพราะมีปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการนำนโยบายไปปฏิบัติหลายประการเช่น ระบบการบริหารบุคลากร งบประมาณ กฎหมาย เจ้าหน้าที่ของรัฐ ความร่วมมือของต่างประเทศ ระบบข้อมูลข่าวสาร แหล่งผลิตเส้นทางการลักลอบ การชักชวนในการขนย้ายยาเสพติดเหล่านี้ ล้วนมีอิทธิพลอย่างมากต่อการปราบปรามยาเสพติด และในทศวรรษหน้าจำนวนผู้ผลิต ผู้ขาย ผู้ค้ายาเสพติดจะมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น อำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ปราบปรามยาเสพติดจะต้องมีการปรับปรุง เช่นเดียวกัน

นักรบ หลิมวิรัตน์ (2535 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องแนวความคิดในการปราบปรามยาเสพติดของข้าราชการตำรวจกองบัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติด กรมตำรวจ ผลการศึกษาพบว่าข้าราชการตำรวจฝ่ายอำนวยการมีความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติงาน ได้ดีกว่าฝ่ายปฏิบัติการ มีความคิดเห็นแตกต่างกัน ปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานด้านการปราบปรามยาเสพติดที่สำคัญที่สุด คือ สวัสดิภาพของเจ้าหน้าที่และครอบครัวไม่ปลอดภัย รองลงมาคือ เครื่องมือเครื่องใช้พิเศษที่ใช้ในการสืบสวนมีไม่เพียงพอ เจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในการทำงานมีน้อย อำนาจและอิทธิพลของนักค้ายาเสพติดมีมากและหน่วยงานปราบปรามยาเสพติดมีหลายหน่วย ต่างคนต่างทำไม่ประสานงานกัน

ศักดิ์ เทชะเกรียงไกร (2535 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติหน้าที่สืบสวนจับกุมผู้กระทำความผิดของเจ้าหน้าที่ตำรวจชั้นสัญญาบัตร ในสถานีตำรวจภูธร สังกัดกองบังคับการตำรวจภูธร 6 ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติหน้าที่สืบสวนด้านภาวะผู้นำของผู้บังคับบัญชา ด้านโอกาสความก้าวหน้าในการปฏิบัติหน้าที่ และด้านการฝึกอบรมด้านการสืบสวน

อุดมศักดิ์ เป็เทียนขำ (2540 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การดำเนินงานของศูนย์ป้องกันและปราบปรามยาเสพติด จังหวัดมหาสารคาม เกี่ยวกับยาเสพติดประเภทแอมเฟตามีนในกลุ่มเยาวชนในสถานศึกษา สรุปผลการศึกษาได้ว่า การดำเนินงานของศูนย์ป้องกันและปราบปรามยาเสพติด จังหวัดมหาสารคาม มีการดำเนินงานด้านการป้องกัน โดยคณะอนุกรรมการ ฯ มีการประชุมเพื่อกำหนดนโยบายด้านการปราบปราม มีความเหมาะสมแต่ก็ประสบปัญหาในด้านการได้รับความร่วมมือจากประชาชนน้อยกว่าที่ควรจะเป็น ด้านการบำบัดรักษา มีการประชุมกำหนดนโยบายอย่างเหมาะสม แต่เนื่องจากขาดแคลนบุคลากร จึงมีโครงการด้านนี้น้อยกว่าที่ควร ผลการดำเนินงานและแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงานของศูนย์ ฯ เยาวชนในสถานศึกษาและสถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องใกล้ชิดส่วนใหญ่ ยินดีให้ความร่วมมือในการต่อต้านยาเสพติด แต่ก็มีผู้ทราบในรายละเอียดน้อยกว่าที่ควรจะเป็น ควรเพิ่มจำนวนบุคลากรและงบประมาณ เพื่อให้การดำเนินโครงการมากยิ่งขึ้น

จากแนวคิด เอกสารและงานวิจัยดังกล่าว สรุปได้ว่า ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจชุดเฉพาะกิจปราบปรามยาเสพติด ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ ซึ่งพฤติกรรม ดังกล่าวจะแสดงออกในทิศทางที่แตกต่างกัน ตามความต้องการ 5 ลำดับ ของ มาสโลว์ สภาพความต้องการ

ที่แตกต่างกัน ทฤษฎีแรงจูงใจของ เฮิร์ชเบิร์ก ได้ชี้ให้เห็นปัจจัยต่างๆในการทำงาน ทฤษฎี X และทฤษฎี Y ได้ชี้ให้เห็นพฤติกรรมของคนทั้งในแง่ลบ และแง่บวก ผู้วิจัยจึงต้องการทราบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจชุดเฉพาะกิจปราบปรามยาเสพติด เพื่อเป็นแนวทางในการปรับนโยบาย สร้างแรงจูงใจในการทำงานให้มีประสิทธิภาพ เพื่อยังประโยชน์ให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ต่อไป

6. กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง อีกทั้งจากประสบการณ์การทำงานของผู้วิจัย ในการศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจชุดปราบปรามยาเสพติด ในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดร้อยเอ็ด สามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

1. ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ได้แก่ ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจชุดปราบปรามยาเสพติด ในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งประกอบด้วย 12 ด้าน คือ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Rajabhat Mahasarakham University

3.1.2 ด้านประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ชุดปราบปรามยาเสพติด

3.1.3 ด้านนโยบายการบริหาร

3.1.4 ด้านวิธีการบังคับบัญชา

3.1.5 ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน

3.1.6 ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

3.1.7 ด้านเงินเดือนและสวัสดิการ

3.1.8 ด้านความมั่นคงปลอดภัย

3.1.9 ด้านความสำเร็จในการทำงาน

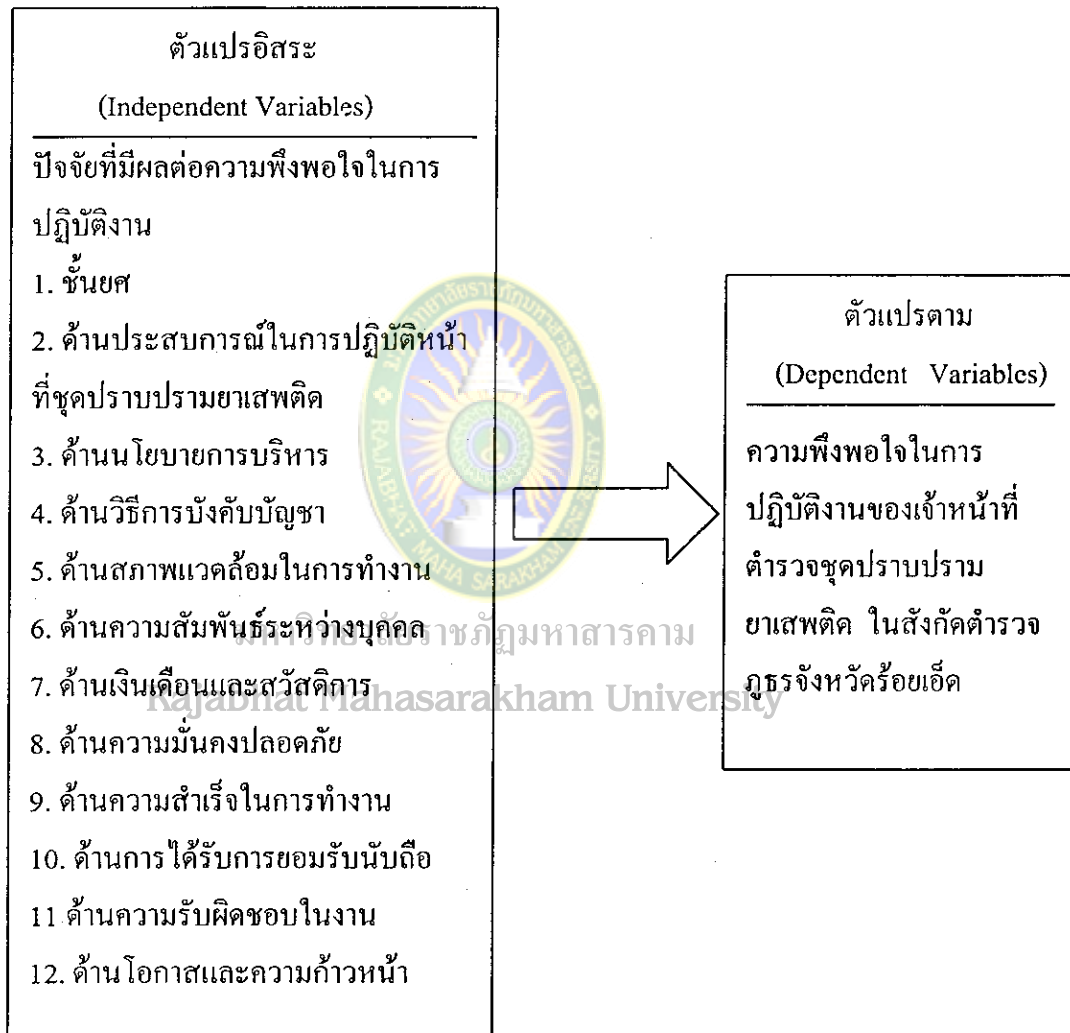
3.1.10 ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ

3.1.11 ด้านความรับผิดชอบในงาน

3.1.12 ด้านโอกาสและความก้าวหน้า

2. ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่ ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจชุดปราบปรามยาเสพติด ในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดร้อยเอ็ด

จากการศึกษา แนวคิด ทฤษฎี เอกสารที่เกี่ยวข้อง และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้ศึกษาสามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ดังรายละเอียดในแผนภูมิที่ 3

แผนภูมิที่ 3 กรอบแนวคิดในการวิจัย